

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην
Ελληνική Αστυνομία»**

Όνοματεπώνυμο : ΞΑΝΘΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : ΧΑΤΖΗΔΗΜΑ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2017

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο **«Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελληνική Αστυνομία»** έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή.....

Ονοματεπώνυμο ΞΑΝΘΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ημερομηνία .....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Σταματίνα Χατζηδήμα καθώς και την Διευθύντρια του μεταπτυχιακού προγράμματος κυρία Πέκκα-Οικονόμου Βικτωρία για την συμβολή και την καθοδήγησή του διατμηματικού μεταπτυχιακού.

Την σύζυγό μου για την αμέριστη συμπαράσταση και την υπομονή που επέδειξε καθ' όλη την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Τέλος, θέλω να αφιερώσω την παρούσα εργασία στους δύο υιούς μου, που μου δίνουν δύναμη και όρεξη για ζωή και να βελτιώνομαι ως άνθρωπος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	7
Κεφάλαιο 1. Η οικονομική κρίση	8
1.1 Η διεθνής διάσταση της οικονομικής κρίσης	8
1.2 Τα αίτια της οικονομικής κρίσης του 2007 – 2009	9
1.3 Η οικονομική ύφεση	20
Κεφάλαιο 2. Αλλαγές που επήλθαν	25
2.1 Η εξέλιξη της ανεργίας	25
2.2 Συγκριτική ανάλυση των ποσοστών ανεργίας με τα στατιστικά στοιχεία της Ε.Ε	28
2.3 Αλλαγές στο προσωπικό του Δημοσίου τομέα.....	29
2.4 Ο ρόλος της υποκίνησης στο Δημόσιο Τομέα.....	34
2.4.1 Η αναγκαιότητα της υποκίνησης στο Δημόσιο Τομέα.....	37
2.4.2 Εργασιακή ικανοποίηση στο Ελληνικό Δημόσιο.....	38
Κεφάλαιο 3. Η Ελληνική Αστυνομία	41
3.1 Οργάνωση και σκοπός	41
3.2 Επαγγελματική ικανοποίηση αστυνομικών	443
3.3 Το έργο των αστυνομικών	443
3.3.1 Στατιστικά στοιχεία του έργου της ΕΛ.ΑΣ.	46
3.4 Διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού στην ΕΛ.ΑΣ.	48
Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία έρευνας	52
4.1 Τα Χαρακτηριστικά της Δευτερογενούς Έρευνας.....	52
4.2 Ομοιότητες και Διαφορές σε Πρωτογενή – Δευτερογενή Έρευνα.....	53
Κεφάλαιο 5. Οικονομικά στοιχεία - Έρευνα και Αποτελέσματα	54
5.1 Σύνολο Τακτικού Προσωπικού	55
5.2 Προσωπικό της ΕΛ.ΑΣ.....	61

5.3 Οικονομικά στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ	67
Συμπεράσματα.....	75
Βιβλιογραφία	76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 2.1	30
Διάγραμμα 2.1.....	31
Πίνακας 2.2.....	32
Διάγραμμα 2.2.....	32
Πίνακας 2.3	33
Διάγραμμα 2.3.....	34
Πίνακας 2.4.....	34
Πίνακας 3.1	47
Διάγραμμα 3.1.....	48
Πίνακας 5.1: Εξέλιξη τακτικού προσωπικού Δημοσίου Τομέα 2009-2015	55
Διάγραμμα 5.1: Εξέλιξη τακτικού προσωπικού Δημοσίου Τομέα 2009-2015.....	56
Πίνακας 5.2: Απασχόληση στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και της Άμυνας 2009-2016.....	56
Διάγραμμα 2: Απασχόληση στον τομέα της δημόσιας διοίκησης και της άμυνας 2009-2016.....	57
Πίνακας 5.3: Ποσοστιαία συμμετοχή της Απασχόλησης στην Δημόσια Διοίκηση σε σχέση με την συνολική απασχόληση της χώρας 2009-2016	58
Διάγραμμα 5.3: Ποσοστιαία συμμετοχή της Απασχόλησης στην Δημόσια Διοίκηση σε σχέση με την συνολική απασχόληση της χώρας 2009-2016	59
Πίνακας 5.5: Μεταβολές προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016.....	61
Διάγραμμα 5.4: Αριθμός προσλήψεων στην ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016	62
Πίνακας 5.6: Αιτίες αποχώρησης προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016	63
Διάγραμμα 5.5: Αιτίες αποχώρησης προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016.....	64
Πίνακας 5.7: Αποχωρήσεις κατώτερου προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016	65
Διάγραμμα 5.6: Αποχωρήσεις κατώτερου προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016.....	66

Πίνακας 5.8. Εξέλιξη εξόδων ανά κατηγορία 2012 - 2016	67
Πίνακας 5.9. Κρατικός Προϋπολογισμός 2007-2016 της ΕΛ.ΑΣ (σε εκατομμύρια €) 68	
Διάγραμμα 5.7: Κρατικός Προϋπολογισμός της ΕΛ.ΑΣ. 2007-2016	69
Διάγραμμα 5.8: Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για την ΕΛ.ΑΣ ανά κατηγορία δαπάνης	70
Πίνακας 5.10: Αποδοχές και Συντάξεις της ΕΛ.ΑΣ. 2007-2016.....	71
Διάγραμμα 5.9: Αποδοχές και συντάξεις ΕΛ.ΑΣ. 2007-2016.....	72
Διάγραμμα 5.10: Δωρεές προς την ΕΛ.ΑΣ. 2012-2016	74

Περίληψη

Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σε βάθος όλες τις δομές της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης, και δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστη και την Ελληνική Αστυνομία.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να αναδείξει τις βασικές αδυναμίες που έχουν προκύψει στην διοίκηση της ΕΛ.ΑΣ., λόγω της οικονομικής στενότητας που χαρακτηρίζει την χρηματοδότηση όλου του δημόσιου τομέα.

Ακόμα, καταγράφονται οι μειώσεις που προέκυψαν σε πάσης φύσεως εισροές στο Σώμα, αφού οι περικοπές δεν ήταν μόνο άμεσα οικονομικές, αλλά και η κοινωνία μείωσε την εθελοντική συνεισφορά της προς το Σώμα.

Τα αποτελέσματα της δευτερογενούς έρευνας που πραγματοποιήθηκε έδειξαν ότι, παρά την αποδεδειγμένη στενότητα που παρουσιάζουν οι πόροι του Σώματος, η ΕΛ.ΑΣ. έχει να επιδείξει ένα έργο αποτελεσματικότητας ενάντια στην αντιμετώπιση του εγκλήματος και υπέρ της προστασίας του Πολίτη.

Λέξεις κλειδιά: οικονομική κρίση στην ΕΛΑΣ, δημόσιοι φορείς και κρίση

Κεφάλαιο 1. Η οικονομική κρίση

1.1 Η διεθνής διάσταση της οικονομικής κρίσης

Η χρηματοπιστωτική κρίση, η οποία εκδηλώθηκε αρχικά στις ΗΠΑ τον Αύγουστο του 2007 και επιδεινώθηκε ραγδαία το Φθινόπωρο του 2008 με την κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers, μετεξελίχθηκε σε παγκόσμια οικονομική κρίση, στο περιβάλλον των στενά διασυνδεδεμένων οικονομιών, προκαλώντας τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση από τη δεκαετία του 1930 και σοβαρή δημοσιονομική επιδείνωση στις περισσότερες χώρες. Η ταχεία μετάδοση της κρίσης μεταξύ των οικονομιών του πλανήτη ανέδειξε την εξάρτηση των μοντέλων ανάπτυξης που ακολουθούν οι περισσότερες χώρες βασισμένες στο εξωτερικό εμπόριο. Στην Λατινική Αμερική η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε στο 4,6% από 5,8% του 2007, οι χώρες δε που επηρεάστηκαν περισσότερο είναι εκείνες της Κεντρικής Αμερικής, οι οποίες ήταν σε μεγαλύτερο βαθμό εξαρτημένες από το εξωτερικό εμπόριο. Η οικονομία της Κίνας επιβραδύνθηκε από 13% στο 9% με μια σημαντική μείωση των εξαγωγών της. Από την δίνη της κρίσης δεν ξέφυγε ούτε η Ανατολική Ευρώπη, με τις Βαλτικές χώρες να επηρεάζονται περισσότερο.

Άλλες χώρες υπέστησαν πιο άμεσες συνέπειες από την έκρηξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης στις Η.Π.Α.. η Δανία εισήλθε σε ύφεση κατά το πρώτο τρίμηνο του 2008 χτυπημένη από την κρίση στην αγορά ακινήτων, την υψηλή ανεργία και τις δυσκολίες στο τραπεζικό σύστημα που θα οδηγήσουν αργότερα στην χρεοκοπία 11 τραπεζικών οργανισμών. Η βιομηχανική παραγωγή του ευρώ σημείωσε κατά τους τελευταίους μήνες του 2008 μια μείωση κατά σχεδόν 3%, πλήττοντας κυρίως τον κατασκευαστικό τομέα της Γερμανίας. Η σχεδόν ταυτόχρονη κατάρρευση των τριών μεγαλύτερων τραπεζών της Ισλανδίας γονάτισε κυριολεκτικά τη χώρα υποτιμώντας μαζικά το εθνικό της νόμισμα, την κορόνα και σημειώνοντας διψήφιους αριθμούς σε ποσοστά ανεργίας και πληθωρισμού.

Το 2009 η παγκόσμια οικονομία υπέστη πλήρως τα αποτελέσματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας ήταν βαθιά

σε όλες τις μεγάλες χώρες του κόσμου, φθάνοντας στο σημείο μέγιστης βύθισης το πρώτο τρίμηνο του έτους, για αυτό το λόγο η ύφεση του 2009 θεωρήθηκε ως η χειρότερη ύφεση μετά το 1929. Η γενικευμένη κρίση οδήγησε σε κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας που μείωσε την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, ευνόησε την τάση για αποταμίευση αποδυναμώνοντας έτσι την συνολική ζήτηση.

Το 2009 η παγκόσμια οικονομία κατέγραψε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης, για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο, καθώς οι περισσότερες προηγμένες οικονομίες εισήλθαν σε βαθιά ύφεση και ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ στις αναδυόμενες οικονομίες σημείωσε σημαντική επιβράδυνση. Όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ κατέγραψαν αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ, ενώ τη μεγαλύτερη ύφεση παρουσίασαν οι περισσότερο ανοικτές οικονομίες, οι οποίες επλήγησαν ιδιαίτερα από τη ραγδαία πτώση του παγκόσμιου εμπορίου (κατά 10,7%) το έτος εκείνο. Φυσικά, οι περισσότερο ανοικτές οικονομίες ήταν και οι πρώτες που ευνοήθηκαν από την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και του διεθνούς εμπορίου, η οποία ξεκίνησε το 2010 (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014). Αντίθετα, χώρες με σοβαρές εξωτερικές και εσωτερικές μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες δεν διέθεταν την απαιτούμενη αντοχή και ευελιξία για να αντιμετωπίσουν αυτοδύναμα τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης και να επωφεληθούν από την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και του διεθνούς εμπορίου, που ακολούθησε μετά τη μεγάλη ύφεση του 2009 (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014).

Στην Ευρώπη η ύφεση οδήγησε σε εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις, με το Α.Ε.Π. να συρρικνώνεται σημαντικά στην Ιρλανδία (-5,0%), την Ιταλία (-3,1), το Ηνωμένο Βασίλειο (-2,8%), τη Γερμανία (2,3%), τις Κάτω Χώρες και την Ισπανία (-2,0%), το Βέλγιο (-1,9%) και Γαλλία (-1,8%).

1.2 Τα αίτια της οικονομικής κρίσης του 2007 – 2009

Η παγκοσμιοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει δημιουργήσει σχέσεις εξάρτησης αγορών, οικονομιών και χωρών σε βαθμό που οι τοπικές χρηματοοικονομικές κρίσεις μεταφέρονται με μεγάλη ταχύτητα στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά

και στην πραγματική οικονομία σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο (Αλογοσκούφης, 2009). Η κρίση του 2007 ξεκίνησε από τον χρηματοπιστωτικό τομέα των ΗΠΑ και γρήγορα μετατράπηκε σε διεθνή κρίση κεφαλαιαγορών για να καταλήξει σε σημαντική παγκόσμια οικονομική ύφεση. Ο πανικός που δημιουργήθηκε από την κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers οδήγησε το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα σε κρίση ρευστότητας με φυγή καταθέσεων προς ασφαλέστερες επενδύσεις (κυβερνητικά ομόλογα) και μετρητά και πάγωμα των διατραπεζικών αγορών και των αγορών χρήματος και κεφαλαίου. Επίσης, παρατηρήθηκε κάθετη μείωση των χρηματοδοτήσεων της οικονομίας και του παγκόσμιου εμπορίου ενώ οι επιχειρήσεις, εκτιμώντας ότι η ζήτηση θα μειωθεί, προχώρησαν σε μείωση των αποθεμάτων, απολύσεις προσωπικού και μειώσεις κόστους και παραγωγής με αποτέλεσμα η ανεργία να αυξάνεται σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Για τα αίτια της κρίσης, η παγκοσμιοποίηση των οικονομιών και των αγορών χρήματος και κεφαλαίου και η διεθνοποίηση των χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων δεν συνοδεύτηκαν από κατάλληλες μακροοικονομικές πολιτικές, την εποπτεία και τη δημιουργία ρυθμιστικού πλαισίου λειτουργίας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού χώρου (Ζοπουνίδης, 2009). Επιπλέον, δεν έγιναν αντιληπτοί οι συστημικοί κίνδυνοι που προέκυψαν από την ανάπτυξη του χώρου αυτού, με αποτέλεσμα οι ζημιές του κλάδου να επιβαρύνουν τους φορολογούμενους πολίτες.

Μια σημαντική αιτία της κρίσης αποτελούν οι μακροοικονομικές ανισορροπίες σε επίπεδο παγκόσμιας οικονομίας. Οι ανισορροπίες αυτές αφορούσαν την εσωτερική αποταμίευση και επένδυση και εκδηλώθηκαν με υψηλά ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και με υψηλά πλεονάσματα των χωρών της Ασίας και ιδιαιτέρως της Κίνας. Υπήρχαν όντως χώρες, όπως είναι η Κίνα και η Γερμανία, οι οποίες παρουσίαζαν για μεγάλο χρονικό διάστημα πλεονάσματα και από την άλλη υπήρχαν χώρες, όπως είναι οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία, οι οποίες παρουσίαζαν ελλείμματα (Καραμούζης, 2011).

Η Κίνα τα τελευταία χρόνια παρουσίασε ραγδαία οικονομική ανάπτυξη και κατέκλυσε τις παγκόσμιες αγορές εξάγοντας βιομηχανικά αγαθά. Έτσι, οι οικονομίες και κατά

συνέπεια οι πολίτες των δεύτερων ζούσαν σε καταναλωτικούς ρυθμούς πέραν των δυνατοτήτων τους και αναγκαστικά δανείζονταν από τις πρώτες για να χρηματοδοτήσουν τα κενά στην οικονομία τους.

Τα πλεονάσματα στο εμπορικό ισοζύγιο των πρώτων χωρών και ιδιαίτερως της Κίνας δεν αναζωπύρωσαν την εγχώρια ζήτηση, αλλά τοποθετήθηκαν κυρίως σε ομόλογα των ΗΠΑ και άλλα αξιόγραφα που κράτησαν την ισοτιμία του δολαρίου σε σχετικά υψηλά επίπεδα και τα επιτόκια δανεισμού σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, οπότε το φτηνό χρήμα, η μεγάλη ρευστότητα και τα χαμηλά πραγματικά επιτόκια στην αγορά των ΗΠΑ έδωσαν ώθηση σε υπάρχουσες ανισορροπίες του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπως η φούσκα των ακινήτων και το κυνήγι των υψηλών αποδόσεων με τη χρήση εξωτικών χρηματοοικονομικών εργαλείων και αυτό οφείλονταν κυρίως στο γεγονός ότι οι τράπεζες στις ΗΠΑ δάνειζαν χρήματα στους καταναλωτές του εσωτερικού, χωρίς να αξιολογούν με ακρίβεια την πιστοληπτική τους ικανότητα.

Η χαλάρωση της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής στην αγορά των ΗΠΑ, κυρίως από το 2001 και έπειτα, οδήγησε στη δημιουργία της κρίσης. Το 2000, στις ΗΠΑ έσκασε η φούσκα των εταιριών τεχνολογίας, η οποία είχε ως αποτέλεσμα οι τιμές των μετοχών των εταιριών υψηλής τεχνολογίας να σημειώσουν μια πτώση. Η πτώση του χρηματιστηριακού τομέα επηρέασε και τους άλλους τομείς της οικονομίας και έτσι τον Μάρτιο του 2001 οι ΗΠΑ βυθίστηκαν σε ύφεση (Ζέρβας, 2002). Οι φορολογικές ελαφρύνσεις που ακολούθησε η κυβέρνηση δεν επέφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα και αναγκάστηκε να καταφύγει στο διάυλο της νομισματικής πολιτικής για να δώσει ώθηση στην οικονομία.

Η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ προχώρησε σε σταδιακές μειώσεις επιτοκίων φτάνοντας το καλοκαίρι του 2003 στο 1%, και ακολούθησε μια περίοδος υψηλής ρευστότητας και φθηνού χρήματος. Την ίδια περίοδο, το μέσο σταθερό επιτόκιο στεγαστικών δανείων διαμορφώθηκε στο 5,25% και εξαιτίας αυτών των συνθηκών της οικονομίας των ΗΠΑ, μεγάλος αριθμός επενδυτών στράφηκε προς την αγορά ακινήτων (Κατσούνη, 2006). Αυτή η ραγδαία αύξηση της ζήτησης για κατοικίες είχε ως αποτέλεσμα οι τιμές τους να αρχίσουν να ακολουθούν μια έντονη ανοδική πορεία εξαιτίας του νόμου προσφοράς-

ζήτησης. Το 2007 άρχισαν οι τιμές των ακινήτων να πέφτουν και η φούσκα άρχισε να εκρήγνυται με συνέπεια να βιώσει η παγκόσμια οικονομία μια βαθιά οικονομική κρίση.

Άλλος παράγοντας που συνέβαλε στην οικονομική κρίση είναι το δόγμα της αποτελεσματικής αγοράς και των ορθολογικών προσδοκιών που υιοθετήθηκε από την αγορά των ΗΠΑ. Σύμφωνα με αυτό το δόγμα εγκρίθηκαν νομοθετήματα, όπως το «Commodity Modernization Act», τα οποία επέτρεπαν σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να πάρουν μέρος σε συναλλαγές μεγάλης κλίμακας, οι οποίες περιείχαν πολύ υψηλό ρίσκο.

Η αγορά όμως δεν λειτούργησε αποτελεσματικά, γιατί μια αποτελεσματική αγορά θα έπρεπε να κάνει σωστή αποτίμηση του κινδύνου και να χορηγεί δάνεια σε άτομα που είχαν την οικονομική δυνατότητα να τα αποπληρώσουν. Αντιθέτως, το δόγμα αυτό οδήγησε σε ακραίες συμπεριφορές εκ μέρους των τραπεζών (Κοντός, 2007). Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οδηγήθηκαν σε ριψοκίνδυνες αποφάσεις, χωρίς σωστή τιμολόγηση του κινδύνου, με αποτέλεσμα να χορηγούν υπερβολικά χρηματικά ποσά σε άτομα μειωμένης πιστοληπτικής ικανότητας και τα δάνεια αυτά χαρακτηρίζονταν επίσης από αρκετά υψηλά επιτόκια και υψηλό ποσοστό προμηθειών, με αποτέλεσμα η μη αποπληρωμή τους μετά το ξέσπασμα της κρίσης να προκαλέσει μεγάλες ζημιές στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Μια ακόμη αιτία της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι η χρηματοοικονομική καινοτομία των τελευταίων δεκαετιών που εμφανίστηκε στις χρηματαγορές της Αμερικής (Κουμπαρέλης, 2000). Το φαινόμενο αυτό είχε ως συνέπεια την δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων, που τα χαρακτηριστικά τους ήταν δύσκολο να κατανοηθούν από το απλό επενδυτικό κοινό και το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια τη σταδιακή μεταστροφή των στόχων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας, του εμπορίου και των παραγωγικών επενδύσεων, στην κερδοσκοπία και τη χρηματοπιστωτική καινοτομία χωρίς οικονομική χρησιμότητα, που έγιναν βασικές δραστηριότητες για ορισμένες μεγάλες διεθνείς τράπεζες. Οι κύριοι λόγοι που συντέλεσαν στην εμφάνιση της χρηματοοικονομικής καινοτομίας είναι οι εξής (Κουφάρης, 2010):

1. Η παγκοσμιοποίηση και η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η εφαρμογή στο χρηματοπιστωτικό χώρο των επιτευγμάτων της νέας τεχνολογίας, η εντυπωσιακή ανάπτυξη και διεθνοποίηση των νέων αγορών και της θεσμικής διαχείρισης. Οι εξελίξεις αυτές δεν συνοδεύθηκαν, όπως τονίσαμε παραπάνω, από την αναβάθμιση και διεθνοποίηση της εποπτείας και των ελέγχων των ενεργειών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί στην αγορά των ΗΠΑ η γνωστή φούσκα των στεγαστικών δανείων χαμηλής πιστοληπτικής διαβάθμισης.
2. Οι κερδοσκοπικές συμπεριφορές, ενίοτε, απληστίας και μεγαλομανίας ορισμένων διοικήσεων διεθνών τραπεζών, που δεν προάσπισαν τα συμφέροντα των μετόχων αλλά τα βραχυχρόνια δικά τους συμφέροντα. Αντιθέτως, οι διοικήσεις των ιδρυμάτων αυτών ενεπλάκησαν σε σημαντικές και πανάκριβες εξαγορές και συγχωνεύσεις, σε αλόγιστη αύξηση του ενεργητικού τους και σε χρηματοδότηση της ταχείας αύξησης του ενεργητικού τους από πηγές υψηλού ρίσκου και αμφιβόλου ποιότητας.
3. Η συστηματική υποτίμηση από τις διοικήσεις των διεθνών τραπεζών αλλά και από τις εποπτικές αρχές του μεγέθους της πολυπλοκότητας των κινδύνων, που αναλάμβαναν σταδιακά οι τράπεζες. Οι τράπεζες, προσπαθώντας να αυξήσουν τα βραχυπρόθεσμα κέρδη τους, έκαναν μεγάλα ανοίγματα και επενδύσεις στα νέα προϊόντα της χρηματοοικονομικής καινοτομίας. Όμως, δεν έγιναν σε αρκετό βαθμό κατανοητοί οι κίνδυνοι από την εκρηκτική ανάπτυξη των τιτλοποιήσεων, των παραγώγων, της χρηματοοικονομικής μόχλευσης, και της χρηματοδότησης των τραπεζών από τις κεφαλαιαγορές και τη διατραπεζική αγορά.
4. Η διαμόρφωση επί μακρόν, με την ανοχή των μετόχων των ίδιων των τραπεζών, λανθασμένης δομής και ύψους κινήτρων αναφορικά με τις μεταβλητές αμοιβές των στελεχών στον διεθνή τραπεζικό χώρο. Το τελευταίο ευνοούσε τις βραχυχρόνιες κερδοσκοπικές δραστηριότητες και την ανάληψη υπερβολικών κινδύνων, με σημαντική, ευνοϊκή ασυμμετρία ωφέλειας/ζημίας υπέρ των στελεχών και εις βάρος των μετόχων και τελικά της κοινωνίας.
5. Η ανεπάρκεια των διεθνών λογιστικών προτύπων, ιδιαίτερα αναφορικά με τις μεθόδους αποτίμησης σε τρέχουσες τιμές επενδυτικών στοιχείων του ενεργητικού

των Τραπεζών, καθώς και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Λόγω των παραπάνω παραγόντων, η παρουσίαση των τοξικών νέων παραγώγων προϊόντων στο επενδυτικό κοινό φάνταζε δελεαστική, με συνέπεια να παρουσιάζονται στην αγορά όλο και καινούρια υψηλού ρίσκου επενδυτικά προϊόντα, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για το ξέσπασμα της γνωστής φούσκας του 2007-2009.

Τα νέα καινοτόμα υψηλού ρίσκου προϊόντα κατέκλυσαν πολύ γρήγορα την παγκόσμια χρηματοπιστωτική αγορά. Θα αναφερθούν τα παρακάτω προϊόντα, έτσι ώστε να γίνει καλύτερα αντιληπτό το είδος των χαρακτηριστικών τους και ο κίνδυνος που τα χαρακτηρίζει (Λεμονάκης, 2009):

1. Τα ενυπόθηκα δάνεια με κάλυψη 100% του ακινήτου. Στην περίπτωση αυτή οι τράπεζες χορηγούσαν στους υποψήφιους αγοραστές δάνειο ίσο ή και μεγαλύτερο του 100% της αξίας του ακινήτου που επιθυμούσαν. Ο δανειολήπτης, εάν η τιμή του ακινήτου ανέβαινε, καρπωνόταν τη διαφορά, ενώ αντίθετα, εάν η τιμή του ακινήτου έπεφτε, μπορούσε να εγκαταλείψει το ακίνητο χωρίς να έχει ιδιαίτερες απώλειες, καθώς δεν είχε καταβάλει κάποια προκαταβολή παρά μόνο μερικές δόσεις του δανείου του. Παράλληλα, εάν η τιμή του ακινήτου μειωνόταν τόσο πολύ, που να ήταν μικρότερη του ποσού του δανείου που δεν είχε εξοφληθεί, ο δανειολήπτης είχε κάθε κίνητρο να σταματήσει να πληρώσει το τρέχον δάνειο, αφού μπορούσε να αγοράσει ένα άλλο ακίνητο ίδιας ποιότητας με λιγότερα χρήματα. Έτσι, οι δανειολήπτες εμφάνιζαν μια τάση να θέλουν όλο μεγαλύτερα, καλύτερα και ακριβότερα ακίνητα. Τα τραπεζικά στελέχη από τη μεριά τους, επίσης, επιθυμούσαν να δανείσουν όσο το δυνατόν περισσότερα και μεγαλύτερα δάνεια, ώστε να αυξήσουν τα έσοδα από προμήθειες και κατά συνέπεια και τα bonus τους.
2. Τα ενυπόθηκα δάνεια με προσωρινά χαμηλά επιτόκια. Αυτά τα είδη δανείων βασίζονταν στην αναχρηματοδότηση τους. Όταν οι δανειολήπτες εξέφραζαν ανησυχίες για το αν θα ήταν σε θέση να αποπληρώσουν τα δανειά τους όταν μετά τα πρώτα χρόνια θα ανέβουν τα επιτόκια, η απάντηση των τραπεζών ήταν ότι οι τιμές των ακινήτων έως τότε θα έχουν αυξηθεί περισσότερο και επομένως οι δανειολήπτες θα μπορούν να εξασφαλίσουν νέο, ακόμα μεγαλύτερο δάνειο και έτσι θα μπορούσαν να αναχρηματοδοτήσουν την επένδυσή τους. Οι τράπεζες εξασφάλιζαν μεγάλα

έσοδα από προμήθειες, όμως όλος αυτός ο φαύλος κύκλος δανεισμού οδήγησε στην πυροδότηση της έκρηξης της φούσκας των ακινήτων.

3. Τα δάνεια που επέτρεπαν στον δανειολήπτη να επιλέγει τι ποσό του δανείου του θα πληρώσει. Ο δανειολήπτης δεν ήταν υποχρεωμένος να εξοφλεί το πλήρες ποσό των τόκων που όφειλε κάθε μήνα. Κάποια από αυτά τα δάνεια είχαν και αρνητικό χρεολύσιο, με αποτέλεσμα στο τέλος του έτους ο δανειολήπτης να χρωστά περισσότερα από ό,τι στην αρχή. Σε αυτήν την περίπτωση οι τράπεζες ενθάρρυναν τον δανειολήπτη να πάρει το δάνειο και ισχυρίζονταν ότι στο τέλος του έτους η αξία του ακινήτου θα έχει αυξηθεί περισσότερο από το επιπρόσθετο ποσό της οφειλής λόγω του αρνητικού χρεολυσίου, με αποτέλεσμα ο δανειολήπτης να βγει πάλι κερδισμένος. Με την πτώση όμως των τιμών των ακινήτων τα δεδομένα άλλαξαν και άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα σημάδια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία επηρέασε την ρευστότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και την κατανάλωση.
4. Τα δάνεια του «ψεύτη». Σε αυτά τα δάνεια, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που τα χορηγούσαν δεν ζητούσαν από τους δανειολήπτες αποδείξεις για το ύψος των εισοδημάτων τους και για την ικανότητά τους να αποπληρώσουν τα δάνειά τους και σε αρκετές περιπτώσεις μάλιστα, οι δανειολήπτες δήλωναν ότι έχουν μεγαλύτερα εισοδήματα από ό,τι είχαν στην πραγματικότητα, έτσι ώστε να μπορούν να πάρουν μεγαλύτερα δάνεια. Η λογική ήταν πως όσο μεγαλύτερο ήταν το σπίτι, τόσο μεγαλύτερο το δάνειο και τόσο μεγαλύτερες οι προμήθειες για την τράπεζα και συνεπώς και μεγαλύτερα bonus για τα τραπεζικά στελέχη της. Αξίζει να τονιστεί η αυξημένη πιθανότητα για δυσμενείς επιλογές εκ μέρους των διοικήσεων των τραπεζών.

Η αλόγιστη χρήση των χρηματοπιστωτικών προϊόντων οδήγησε στη χρηματοπιστωτική κρίση που έπληξε πρώτα την Αμερική και μετέπειτα μετατράπηκε σε κρίση χρέους της Ευρωζώνης. Αυτό έγινε, διότι οι επινοητές και οι αγοραστές αυτών των προϊόντων βασίζονταν στην υπόθεση ότι η αναχρηματοδότηση των δανείων θα ήταν εφικτή, διότι οι τιμές των ακινήτων θα συνέχιζαν να αυξάνονται με τους ίδιους ρυθμούς (Λιαργκόβας, 2010).

Η κατάσταση αποδείχθηκε πως ήταν λάθος και αδύνατο να διατηρηθεί σε βάθος χρόνου, διότι οι αυξήσεις των τιμών των ακινήτων ήταν πολύ μεγαλύτερες από τις αυξήσεις των

μακροοικονομικών μεγεθών. Το χρονικό διάστημα 1999-2005, το πραγματικό μέσο εισόδημα στις ΗΠΑ παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο, ενώ αντίθετα οι τιμές των ακινήτων είχαν αυξηθεί.

Μια άλλη αιτία της δημιουργίας της κρίσης είναι η διαδικασία της τιτλοποίησης των δανείων ή των απαιτήσεων. Τιτλοποίηση ονομάζεται η έκδοση τίτλων που βασίζεται στις ταμειακές ροές, που απορρέουν από στοιχεία ενεργητικού μιας οντότητας των οποίων τίτλων η αποπληρωμή καλύπτεται από την ταμειακή ροή που δημιουργούν τα ίδια τα δάνεια με την αποπληρωμή τους (Μελάς,2008). Η πρακτική αυτή εξυπηρετεί τις πληρωμές μεταξύ πιστωτών και δανειζόμενων, ενώ η οντότητα δεν κρατά τα ίδια τα στοιχεία του ενεργητικού για την αποκόμιση τόκων.

Μέσα από τη διαδικασία της τιτλοποίησης, μια ομάδα ομοειδών απαιτήσεων εκχωρούνται σε άλλο οργανισμό, που ονομάζεται οικονομική οντότητα ή εταιρεία ειδικού σκοπού, ο οποίος εκδίδει τίτλους χρησιμοποιώντας ως εξασφάλιση τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις. Η διάθεση των τίτλων αυτών γίνεται σε ιδιώτες ή άλλα νομικά πρόσωπα (Μουρμούρας, 2013). Τα έσοδα που λαμβάνονται από την πώληση των τίτλων μεταβιβάζονται στην εκχωρούσα επιχείρηση, ενώ οι εισπράξεις των τόκων και των χρεολυσίων χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση των τόκων και των χρεολυσίων που έχει εκδώσει η οικονομική οντότητα ειδικού σκοπού.

Η διαδικασία της τιτλοποίησης περιλαμβάνει τα εξής βήματα (Νούλας, 2007):

- 1) Σχεδιασμός και προετοιμασία της διαδικασίας.
- 2) Επιλογή των απαιτήσεων προς πώληση εκ μέρους της τράπεζας.
- 3) Σύναψη των συμβάσεων μεταξύ των μερών και της ακολουθούμενης διαδικασίας.
- 4) Διάθεση των τίτλων στο επενδυτικό κοινό.
- 5) Τέλος, είσπραξη των απαιτήσεων και αποπληρωμή των τίτλων.

Με την διαδικασία της τιτλοποίησης, οι τράπεζες δημιουργούσαν πακέτα τα οποία περιλάμβαναν έναν αριθμό ενυπόθηκων δανείων και μέσω των εταιριών ειδικού σκοπού τα μεταβίβαζαν σε επενδυτές σε όλο τον κόσμο. Οι τράπεζες ήταν πεπεισμένες ότι η

τιτλοποίηση τους έδινε μεγάλο πλεονέκτημα, διότι είχαν τη δυνατότητα να διαφοροποιήσουν τον κίνδυνο (Ξηρογιάννης, 2006).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν τη δυνατότητα να συνδυάσουν διάφορα πακέτα και θεωρούσαν ότι, εάν ένα πακέτο συμπεριελάμβανε ενυπόθηκα δάνεια από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, θα μπορούσαν να περιορίσουν σημαντικά τους κινδύνους. Αποδείχθηκε όμως ότι υπήρχαν μακροοικονομικοί παράγοντες, όπως είναι μια αύξηση των βασικών επιτοκίων από την κεντρική τράπεζα, που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την αγορά ακινήτων στο σύνολό της και να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για το σχηματισμό φούσκας.

Η τιτλοποίηση δημιουργούσε και διάφορα άλλα προβλήματα, όπως είναι η ασύμμετρη πληροφόρηση και η αδυναμία σχηματισμού προσωπικής άποψης από τους τελικούς επενδυτές. Ο αγοραστής του τίτλου γνώριζε λιγότερα από όσα γνώριζε η τράπεζα ή η εταιρία που χορηγούσε το ενυπόθηκο δάνειο(Προβόπουλος,2004). Ο φορέας όμως του ενυπόθηκου δανεισμού δεν επωμιζόταν κάποια ζημία από μια πιθανή αθέτηση πληρωμών εκ μέρους των δανειοληπτών, εκτός της απώλειας της καλής του φήμης μακροχρόνια, οπότε είχε κάθε κίνητρο να παρουσιάζει αυτά τα πακέτα ως επενδύσεις χαμηλού κινδύνου.

Σημαντικό ρόλο στη δημιουργία της μεγάλης χρηματοπιστωτικής κρίσης έπαιξε η έλλειψη διαφάνειας και η ακαταλληλότητα των μοντέλων μέτρησης του κινδύνου που εφαρμοζόταν πριν την κρίση από τους μεγάλους οίκους αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας (Ρεπούσης, 2006). Κατά τη διαδικασία της τιτλοποίησης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δημιουργούσαν τα δάνεια τα οποία πακετοποιούνταν από τις επενδυτικές τράπεζες, οι οποίες στη συνέχεια τα μετέτρεπαν σε νέους τίτλους. Στη συνέχεια, κρατούσαν ένα μέρος αυτών των τίτλων σε εκτός ισολογισμού εταιρίες ειδικού σκοπού, ενώ τα υπόλοιπα τα μεταβίβαζαν σε άλλους θεσμικούς κυρίως επενδυτές. Σημαντικό ρόλο εδώ έχουν οι οίκοι αξιολόγησης στη δημιουργία της κρίσης. Προκειμένου οι υποψήφιοι αγοραστές να αγοράσουν τους τίτλους, θα έπρεπε πρώτα να διασφαλίσουν ότι οι τίτλοι που αγοράζουν δεν ενέχουν κίνδυνο και οι οίκοι αξιολόγησης ήταν αυτοί που βαθμολογούσαν το επίπεδο κινδύνου των τίτλων αυτών. Είχαν μάλιστα

φθάσει, σε αρκετές περιπτώσεις, στο σημείο να αξιολογούν με AAA πολλούς από τους τίτλους που μεταγενέστερα της κρίσης παρουσίασαν πρόβλημα και υποβαθμίστηκαν στην κατηγορία των junk επενδύσεων (Σιώμκος, 2002).

Οι λόγοι που οδήγησαν στην αποτυχία των οίκων αξιολόγησης είναι πολλοί. Οι οίκοι αξιολόγησης ήταν μεροληπτικοί, λόγω του γεγονότος ότι οι εκδότες των τίτλων ήταν αυτοί που πλήρωναν για την αξιολόγηση των τίτλων αυτών. Από την άλλη, οι τράπεζες επιθυμούσαν τα προϊόντα τους να έχουν όσο το δυνατόν καλύτερη αξιολόγηση και όπως ήταν φυσικό, επέλεξαν να συνεργαστούν με εκείνους τους οίκους που θα τους έδιναν την καλύτερη αξιολόγηση (Σπαρτιώτης, 2010). Οπότε στην περίοδο προ κρίσης οι οίκοι αξιολόγησης βαθμολογούν με άριστα ακόμα και εκείνους τους τίτλους που δεν το άξιζαν προκειμένου να μην χάσουν τις τράπεζες που είχαν ως πελάτες.

Ακόμη, οι αξιολογήσεις βασίζονταν σε εξειδικευμένα μοντέλα ηλεκτρονικών υπολογιστών που είχαν αναπτυχθεί με τη βοήθεια της χρηματοοικονομικής μηχανικής. Αυτά τα μοντέλα προσπαθούσαν να κάνουν τις καλύτερες δυνατές προβλέψεις λόγω όμως της χρηματοοικονομικής καινοτομίας είχαν δημιουργηθεί πολλά νέα προϊόντα για τα οποία υπήρχαν ελάχιστα ιστορικά δεδομένα, με αποτέλεσμα να μειώνεται η ικανότητα των μοντέλων μέτρησης κινδύνου να κάνουν σωστές προβλέψεις. Οι βαθμολογίες των οίκων αξιολόγησης είχαν υπερτιμηθεί από τις αγορές, αφού υπήρχε μια υπερβολική εμπιστοσύνη και εξάρτηση από τις αξιολογήσεις τους (Σόρρος, 2008). Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό συντέλεσαν στην διόγκωση της φούσκας των ακινήτων στην αγορά των ΗΠΑ, η οποία διερράγη με την έναρξη της πτώσης των τιμών των ακινήτων στην αγορά αυτή το 2007.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας δημιουργίας της κρίσης ήταν η υψηλή μόχλευση των νοικοκυριών και κυρίως των επενδυτικών τραπεζών. Μόχλευση είναι ο υψηλός δανεισμός ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ή μιας οικονομικής οντότητας σε σχέση με το αντίστοιχο ενεργητικό του (Τσούμας, 2006). Η υψηλή μόχλευση, προερχόμενη κυρίως από βραχυπρόθεσμο δανεισμό, υπήρξε η αιτία της γρήγορης μετάδοσης της κρίσης από την αγορά των subprime δανείων στις αγορές πολλών άλλων περιουσιακών στοιχείων.

Με την έναρξη της πτώσης των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, στα οποία είχαν επενδύσει οι επενδυτικές τράπεζες, οι αγορές αντιλήφθηκαν την κεφαλαιακή απώλειά τους. Οι αγορές, για το λόγο αυτό, δυσχέραιναν ή αρνήθηκαν και τελείως την ανανέωση της βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησής τους, αναγκάζοντας κατά αυτόν τον τρόπο τις επενδυτικές τράπεζες να προχωρήσουν σε περαιτέρω πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων, οι οποίες με τη σειρά τους πίεζαν τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων ακόμη περισσότερο προς τον πάτο.

Η έλλειψη των απαιτούμενων επαρκών κεφαλαίων οδήγησε σε απομόχλευση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, λόγω της προσπάθειάς τους να κρατήσουν τον λόγο ιδίων κεφαλαίων προς ενεργητικό σταθερό και προχώρησαν στη μείωση του παρονομαστή, διότι δεν είχαν τη δυνατότητα να αυξήσουν τον αριθμητή. Με αυτό τον τρόπο, οι τράπεζες αναγκάζονται να περιορίσουν το μέγεθος του ενεργητικού, περιορίζοντας την παροχή νέων δανείων και πουλώντας στοιχεία του ενεργητικού τους, όπως είναι για παράδειγμα οι μετοχές (Χιόνης, 2009). Η πώληση στοιχείων του ενεργητικού των επενδυτικών τραπεζών επέκτεινε την κρίση και ο περιορισμός του νέου δανεισμού μετέφερε την κρίση στην πραγματική οικονομία.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι όλες οι προαναφερθείσες αιτίες της κρίσης σχετίζονται κυρίως με τη συμπεριφορά των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η μη ορθολογική συμπεριφορά των οικονομούντων ατόμων συνέβαλε και αυτή με το μερίδιο της στην έναρξη της οικονομικής κρίσης. Επηρεασμένοι από την ευκολία με την οποία τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χορηγούσαν δάνεια, πολλοί επενδυτές πήραν δάνεια για τα οποία ήξεραν ότι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν και επίσης, αρκετοί ήταν εκείνοι που επένδυσαν τα χρήματά τους σε τίτλους που είχαν ως κάλυψη ακίνητα, τα οποία βρισκόntonταν σε αγορές για τις οποίες είχαν ελάχιστη ενημέρωση για το τι συνέβαινε εκεί (Χρήστου, 1999). Με το ξέσπασμα της κρίσης, αυτοί οι επενδυτές, ακολουθώντας μη ορθολογική συμπεριφορά και επενδύοντας σε προϊόντα που δεν κατανοούσαν τα χαρακτηριστικά τους, βρέθηκαν εκτεθειμένοι σε μεγάλες περιουσιακές απώλειες, οι οποίες δυσκόλεψαν κατά πολύ τη ζωή τους.

1.3 Η οικονομική ύφεση

Η σημερινή οικονομική κρίση δεν αποτελεί αντανάκλαση μιας παροδικής πτωτικής πορείας, αλλά ενός στρεβλού μοντέλου ανάπτυξης που ακολουθήθηκε και των λανθασμένων χειρισμών σε οικονομικά ζητήματα επί σειρά ετών. Αναντίρρητα, οι οικονομικές ανισορροπίες στην Ελλάδα διογκώθηκαν με την εφαρμογή του πολυετούς σχεδίου δημοσιονομικής εξυγίανσης και των τολμηρών διαρθρωτικών αλλαγών εντός των συνόρων.

Ως φυσικό επακόλουθο, η οικονομία έχει εισέλθει σε ένα φαύλο κύκλο, ενώ δημιουργήθηκε μια πρωτοφανής αβεβαιότητα, εξαιτίας των συνεχόμενων υποβαθμίσεων της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας. Το κόστος δανεισμού κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα και το δημόσιο χρέος επιδεινώνει τη δημοσιονομική θέση της χώρας, δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο τη δημοσιονομική προσαρμογή. Τα παραπάνω έχουν σοβαρές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα, το οποίο με τη σειρά του ανατροφοδοτεί το κλίμα αβεβαιότητας, ασκώντας μια παραλυτική επίδραση εν γένει. Μοναδική διέξοδος είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, με τη δραστική μείωση του ελλείμματος και του χρέους και την ανάκτηση της απωλεσθείσας ανταγωνιστικότητας.

Η οικονομική ύφεση εξελίσσεται στο διεθνές περιβάλλον επί μακρῶ, παρά τις ενδείξεις ανάκαμψης που υπάρχουν. Ειδικότερα, αν και έχει ενεργοποιηθεί μια διευκολυντική νομισματική πολιτική, η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών παραμένει μετέωρη και επισφαλής. Τα αίτια της κρίσης είναι πολυάριθμα και μερικές από τις συνέπειές τους είναι οι ακόλουθες¹:

- αύξηση των δημόσιων ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους,
- δυσμενείς δημογραφικές προοπτικές, εξαιτίας της γήρανσης του πληθυσμού

---

¹ Η κατάσταση και οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, 27/04/2010, διαθέσιμο στο:

<http://gr.investing.com/central-banks/bank-of-greece/Ομιλίες/>

- δυσοίωνες προβλέψεις - εκτιμήσεις για επάνοδο στην παραγωγή και την απασχόληση στα προ της κρίσης επίπεδα.
- αβεβαιότητα για τη χρονική μείωση των μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής.

Ενόψει των ανωτέρω, απαιτείται να γίνουν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, προκειμένου να ενισχυθεί οδυνητικός ρυθμός ανάπτυξης. Καθώς η κρίση βαθαίνει, υποχωρούν ραγδαία τα οικονομικά μεγέθη και επιδεινώνονται οι προοπτικές. Αναλυτικότερα, αφετηρία των ιδιαίτερα δυσμενών εξελίξεων αποτέλεσε ο εκτροχιασμός των δημοσιονομικών μεγεθών. Τα έτη 2008 και 2009 η κατάσταση χειροτέρευσε και το 2009 το έλλειμμα διαμορφώθηκε σε διψήφιο ποσοστό του ΑΕΠ.

Παράλληλα, το δημοσιονομικό πρόβλημα συνυφαίνεται με εκείνο του εξωτερικού ελλείμματος και χρέους και τα «δίδυμα» ελλείμματα αναδεικνύονται ως η κύρια πηγή που ανατροφοδοτεί τον φαύλο κύκλο. Επιπλέον, λόγω της οικονομικής κρίσης, υποχώρησαν σημαντικά η ανταγωνιστικότητα και οι επενδύσεις. Άλλωστε, η ύφεση επεκτάθηκε το 2009 σε όλους τους παραγωγικούς τομείς και, ως εκ τούτου, επηρέασε αρνητικά την απασχόληση και διεύρυνε το ποσοστό ανεργίας.

Αναπόδραστα, οι δυσμενείς εξελίξεις στα δημοσιονομικά μεγέθη κλόνισαν την εμπιστοσύνη των αγορών και επιβάρυναν το τραπεζικό σύστημα, προκαλώντας δυσχέρειες ρευστότητας και πρόσβασης στις διεθνείς κεφαλαιαγορές². Για τους λόγους αυτούς, κρίνονται αναγκαία τα ακόλουθα:

- ο εξορθολογισμός των λειτουργικών εξόδων
- η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των αγορών
- η ευέλικτη και συνετή διαχείριση των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης
- η διαμόρφωση μιας στρατηγικής που θα προβλέπει συνεργασίες και συνενώσεις δυνάμεων

---

²Χριστοδούλου Χ., *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Οικονομία, Εξελίξεις και Προοπτικές*, 2012, διαθέσιμο στο: <http://www.eurokerdos.com>

- η αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων
- η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος

Η παρούσα οικονομική κρίση λογίζεται ως η χειρότερη μετά το κραχ του 1929 και επηρεάζει άμεσα την Ελλάδα. Η χώρα μας είναι μία από τις λιγότερο ανταγωνιστικές της Ευρώπης, μη διαθέτοντας βαριά βιομηχανία. Στον αντίποδα, μεγάλο μέρος της ελληνικής οικονομίας στηρίζεται στον τουρισμό, που αντιστοιχεί στο 20% του ΑΕΠ. Δεδομένου ότι σε κάθε μεγάλη οικονομική κρίση η καπιταλιστική και με νεοφιλελεύθερο προσανατολισμό οικονομία βρίσκει μηχανισμούς αυτοσυντήρησης, οδηγούμαστε στη διαπίστωση ότι η λύση στην οικονομική κρίση δεν είναι ένας μεμονωμένος δανεισμός.

Αντίθετα, το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα λειτουργεί σαν ένας ζωντανός οργανισμός που βρίσκει άμυνες, ώστε η λύση στην κρίση είναι μια συνολική αλλαγή της προοπτικής και της ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Εξάλλου, από ιστορική άποψη, έχει αποδειχθεί ότι κάθε φορά που υπάρχει ένα οικονομικό αδιέξοδο, ανευρίσκονται κάποιοι μηχανισμοί και επαναφέρουν την οικονομία σε τροχιά ανάπτυξης. Οι μηχανισμοί που μπαίνουν για να επαναφέρουν την οικονομία ξανά σε τροχιά ανάπτυξης είναι:

- I. είτε κάποιος πόλεμος, για την επανατοποθέτηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών
- II. είτε μια νέα προοπτική ανάπτυξης.

Τα παραδείγματα που εντοπίζουμε στην ιστορία είναι πολλά, με αποκορύφωμα το κραχ του 1929, το οποίο οδήγησε σταδιακά στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης αποτελεί η Μαύρη Δευτέρα του 1987, που είχε ως αποτέλεσμα την βουτιά στα χρηματιστήρια του κόσμου. Εντούτοις, και στις δύο προαναφερθείσες περιπτώσεις ακολούθησε σταδιακά τα επόμενα χρόνια μια οικονομική άνθηση (boom), κυρίως σε νέους τότε τομείς, όπως

- ο οικοδομικός τομέας –αγορά ακινήτων
- η παροχή υπηρεσιών
- ο μαζικός τουρισμός.

Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι μετά την παρέλευση της κρίσης, σταδιακά έρχεται και μια μεγάλης έκτασης οικονομική ανάπτυξη. Σημειώνεται δε, ότι η σημερινή κρίση δεν είναι το αποτέλεσμα μιας Μαύρης Δευτέρας και μιας μεγάλης χρηματιστηριακής πτώσης. Με άλλα λόγια, τα σημερινά δεδομένα είναι πιο κοντά σε μεταπολεμικές περιόδους και προέρχονται στο μεγαλύτερο βαθμό από τους λάθος χειρισμούς ανά τον πλανήτη, ιδιαίτερα σε περιόδους ευημερίας. Ως επακόλουθο, τεκμαίρεται ότι το ίδιο μεγάλο και ραγδαίο θα είναι και το οικονομικό μπουμ το οποίο θα έρθει, όταν κάνει τον κύκλο της η νέα αυτή καπιταλιστική κρίση.

Εν τέλει, όταν βρει τον τρόπο, το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα επουλώσει τις πληγές του και θα ξαναμπεί σε τροχιά ανάπτυξης. Με τη σειρά του, ο νέος αυτός δρόμος θα ανοίξει νέους ορίζοντες και θα τονώσει την οικονομία σε πολυάριθμους τομείς. Πλέον, και με την διαφαινόμενη έκρηξη στο τομέα της τεχνολογίας, προβλέπεται ότι θα αλλάξει ριζικά η προοπτική της ανάπτυξης, καθώς θα τεθούν επί τάπητος ζητήματα αλλαγής σπιτιών σε τεχνολογικά σπίτια με αυτοματισμούς, τεχνολογικά αυτοκίνητα με διαδίκτυο κλπ. Όλες αυτές οι καινοτομίες που προπαρατέθησαν έχουν πλέον ξεπεράσει τον τομέα της έρευνας και βρίσκονται ένα βήμα προτού τοποθετηθούν στην αγορά και μπουμ σε γραμμή παραγωγής. Όταν γίνει αυτό το βήμα, αναμένεται ότι θα ανοίξουν πολλές νέες θέσεις εργασίας και θα αρχίσει ξανά να κάνει κύκλο το χρήμα στην οικονομία.

Για την Ελλάδα, συγκεκριμένα, το δεδομένο είναι ότι μαζί με την προοπτική ενός τεχνολογικού οικονομικού μπουμ έρχεται και η προοπτική μιας ενδεχόμενης εκμετάλλευσης κοιτασμάτων στο υπέδαφος. Η τελευταία συνιστά μια τελείως νέα οικονομική προσέγγιση για την εγχώρια οικονομία και προβλέπεται ότι αν και βραχυπρόθεσμα το μέλλον της ελληνικής οικονομίας προβλέπεται ζοφερό, δεν ισχύει το ίδιο και για το απώτερο οικονομικό μέλλον για την χώρα μας³.

---

³Σαλτιέλ Λ., *Η Ελλάδα στη δίνη της διεθνούς οικονομικής κρίσης: ευκαιρίες και προοπτικές*, εφημερίδα Μακεδονία, 30/12/2008, διαθέσιμο στο:
<http://www.makthes.gr/news/opinions/31069/>

Από όποια σκοπιά κι αν οριστεί η παρούσα κρίση του οικονομικού συστήματος, είτε περιορίζοντας τα αίτια και τα αποτελέσματα στον χώρο της οικονομίας, είτε αναζητώντας τα στο συνολικό κοινωνικό γίγνεσθαι, ένα ζήτημα είναι σαφές: η κρίση βιώνεται με διαφορετικό τρόπο από τα κοινωνικά υποκείμενα, εκφράζεται με άλλο τρόπο και επιφέρει διαφορετικά αποτελέσματα στους διάφορους κοινωνικούς χώρους⁴.

Έτσι, η κρίση από την πλευρά των επιχειρήσεων συνδέεται με τη μείωση της κερδοφορίας του κεφαλαίου, ενώ από την πλευρά των μισθωτών, με τη συρρίκνωση του βιοτικού επιπέδου, την ανεργία, την υποβάθμιση της εργασίας τους κ.ά. Για την κυβέρνηση, η κρίση σημαίνει την αύξηση του ελλείμματος και την επιδείνωση των δημοσιονομικών προβλημάτων, ενώ για τους πολίτες η κρίση σηματοδοτεί τη συρρίκνωση των υπηρεσιών που παρέχει το δημόσιο και την αύξηση της φορολογίας. Τέλος, για τους οικονομολόγους η κρίση αποτυπώνεται στις διακυμάνσεις των βασικών δεικτών οικονομικής δραστηριότητας, στην επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του εθνικού προϊόντος, τη μείωση των επενδύσεων, τη διόγκωση του πληθωρισμού, τη μεγέθυνση της ανεργίας⁵.

---

⁴Habermas, J. (1976) "LegitimationCrisis", London: Heinemann

⁵Δεδουσόπουλος, Α. (2004) "Η κρίση στην αγορά εργασίας: Θεωρίες της ανεργίας", Τόμος Πρώτος, τυπωθήτω, Αθήνα.

Κεφάλαιο 2. Αλλαγές που επήλθαν

2.1 Η εξέλιξη της ανεργίας

Εξετάζοντας την ιστορική εξέλιξη της ανεργίας, καθώς και την πορεία της, το φαινόμενο της έγινε πιο έντονο στη βιομηχανική εποχή. Κατά την περίοδο μεταξύ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και αρχών δεκαετίας του 1970, ανεργία και πληθωρισμός έκαναν κοινή την εμφάνισή τους και αυτός ήταν ο λόγος που προκάλεσε πολλές δυσκολίες στον τρόπο αντιμετώπισης της πρώτης.

Αρχικά, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ανεργία αυξήθηκε σταδιακά, μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1972-73, μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση του 1979-80 και μετά την απότομη κάλυψη της ζήτησης του 1990-92. Έπειτα, οι νέες εξελίξεις που προέκυψαν, κυρίως από τη συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ, τον Ιανουάριο του 2001, συνέβαλαν σημαντικά στην περαιτέρω αύξησή της.

Πριν από την πρώτη πετρελαϊκή κρίση, η Ελληνική οικονομία ήταν μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες ευρωπαϊκές οικονομίες, ενώ η καταγεγραμμένη ανεργία βρισκόταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Μετά το 1974, ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας έπεσε σε πολύ χαμηλά επίπεδα και η ανεργία αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, το φαινόμενο, τόσο της απότομης αύξησης της ανεργίας, όσο και του πολύ χαμηλού ποσοστού της πριν το 1980, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με επιφύλαξη εφόσον από το σημείο εκείνο και έπειτα άλλαξε ο τρόπος καταγραφής της με αποτέλεσμα να εμφανιστεί το πραγματικό της επίπεδο (Κατσανέβας, 1986)⁶. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η ανεργία αυξήθηκε σημαντικά και ξεπέρασε τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, εικόνα η οποία παραμένει μέχρι και σήμερα.

Στην Ελλάδα ο αριθμός των ανέργων οριζόταν το 1996 στο 10,3 %, μετά από μία δεκαετία (2006) το ποσοστό μειώθηκε φτάνοντας στο 8,6 % και το Νοέμβριο του 2011

---

⁶Κατσανέβας, Θ. (1986) "Απασχόληση και ανεργία στην Ελλάδα", ΟΑΕΔ, Αθήνα.

το ποσοστό ανεργίας εκτοξεύεται στο 20,9 % και έφτασε το 27,8% μετά από δύο χρόνια (2013)⁷.

Λαμβάνοντας υπόψη κατά καιρούς δημοσιευμένες μελέτες της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, του Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης, του ΟΑΕΔ, του Υπουργείου Εργασίας και άλλων φορέων, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η διάρθρωση της απασχόλησης και το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, αποτελούν κεντρικά ζητήματα της εφαρμοζόμενης πολιτικής.

Οι λόγοι για τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, που κατά καιρούς έχουν σημειωθεί και συνεχίζουν να αυξάνονται, μπορούν να εντοπιστούν στα εξής: Πρώτον, η ζήτηση για άτομα με υψηλές δεξιότητες και προσόντα δεν μπορεί να καλύψει την προσφορά. Η ανεργία ατόμων με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό είναι μεγαλύτερη από αυτή των ατόμων με τη βασική μόνο εκπαίδευση και το φαινόμενο αυτό, όχι μόνο υφίσταται, αλλά φαίνεται να έχει και ανοδική τάση και οφείλεται στην αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας (Κατσανέβας, 2002)⁸. Η ακαμψία του εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες της αγοράς εργασίας αποτελεί ένα από τα βασικότερα σημεία που τονίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδόν κάθε φορά που εξετάζει την Ελληνική αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην μελέτη «Europeaneducationproductionfunctions» τονίζει ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα (μεταξύ των 18 αναπτυγμένων χωρών που εξέτασε η μελέτη) στην οποία η ανεργία των πτυχιούχων αυξάνεται σε ετήσια βάση (σε ποσοστό 2%).

Επιπρόσθετα, ο ρόλος των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης στη διατήρηση των υψηλών ποσοστών ανεργίας είναι κρίσιμος, καθώς δεν φαίνεται να παρέχει ούτε επαρκή ταίριασμα (matchingprocess) μεταξύ των διαθέσιμων ελεύθερων θέσεων και αυτών που αναζητούν εργασία, αλλά ούτε και καλοσχεδιασμένα προγράμματα εκπαίδευσης για τους ανέργους. Οι δαπάνες της κυβέρνησης για τις συγκεκριμένες πολιτικές είναι σχετικά χαμηλές σε σύγκριση με άλλες χώρες. Μια παλαιότερη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1996) υποστηρίζει ότι ο ρόλος των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης στην

---

⁷<http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/16856>

⁸Κατσανέβας, Θ. (2002) "Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος", Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

Ελλάδα είναι πολύ περιορισμένος και στην πραγματικότητα έχει μειωθεί σημαντικά σχετικά με την δεκαετία του 1980. Μια πιο πρόσφατη μελέτη, που διεξήχθη κατά την περίοδο 1999-2001 από το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ για το Ευρωπαϊκό διεθνές πρόγραμμα ΤΣΕΡ, αποκαλύπτει ότι μόνο ένα 6% από τους νέους άνεργους και ένα 14.4% από το συνολικό αριθμό ανέργων βρίσκει εργασία χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ⁹. Ο λόγος για αυτό είναι διττός: από τη μια πλευρά τα άτομα σπανίως αναζητούν εργασία μέσω των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ (Σαμπεθαΐ, 2000)¹⁰, καθώς στηρίζονται κυρίως σε ανεπίσημα κανάλια πληροφόρησης για εύρεση εργασίας, ενώ από την άλλη πλευρά, οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ φαίνονται να μην είναι αξιόπιστες. Όσον αφορά στο τελευταίο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003) υποστηρίζει ότι αυτό οφείλεται στην έλλειψη επαρκούς προσωπικού, προκειμένου να παρέχονται ποιοτικές υπηρεσίες σε αυτούς που αναζητούν εργασία. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι δαπάνες της Ελλάδας σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης είναι αρκετά χαμηλότερες συγκριτικά με άλλες χώρες και τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους ανέργους δεν καλύπτουν τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Τέλος, η ανελαστικότητα της ελληνικής αγοράς εργασίας έχει εμποδίσει την γρήγορη αύξηση της απασχόλησης σε σύγκριση με λιγότερο ρυθμισμένες χώρες (Crouch *et al.*, 1999)¹¹. Έπειτα, ο ρόλος των μεταναστών, αν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βλέπει την συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό και ειδικά στον πρωτογενή τομέα ως ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα μας, στην αγορά εργασίας είναι μάλλον θετικός. Η άφθονη προσφορά εργασίας κάλυψε ένα μεγάλο κενό σε εργατικό δυναμικό, αφού οι ντόπιοι δεν επιθυμούν να εργάζονται στον αγροτικό τομέα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλοί αγρότες και ζωοτρόφοι να υποστηρίζουν ότι αν δεν ήταν οι μετανάστες δεν θα μπορούσαν να διατηρήσουν τις επιχειρήσεις τους, κάτι το οποίο τονίζει τη θετική συνεισφορά του ξένου εργατικού δυναμικού στην τοπική οικονομία συνολικά¹².

---

⁹Καθημερινή 29/11/02

¹⁰Σαμπεθαΐ, Ι. (2000) "Η ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, προβλήματα και πολιτικές", Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 16.

¹¹Crouch, C., Finegold, D. & Sako, M. (1999) "Are skills the answer? The political economy of skill creation in advanced industrialized countries", Oxford University Press.

¹²Κασσίμης, Χ., Νιτσιάκος, Β., Ζακοπούλου, Ε. & Παπαδόπουλος, Α.Γ., (2002) "Οι επιπτώσεις της Εγκατάστασης και Απασχόλησης του Ξένου Εργατικού Δυναμικού στην Ελληνική Ύπαιθρο", Πανεπιστήμιο Πατρών - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Υπουργείο Γεωργίας.

Επίσης, μελέτες (Lianos *et al.*, 1996) έχουν δείξει πως οι μετανάστες λαμβάνουν κατά κανόνα χαμηλότερους μισθούς από τους Έλληνες εργαζομένους και επομένως το κατά πόσο οι μετανάστες έχουν πάρει τις θέσεις των Ελλήνων εργαζομένων είναι αμφισβητήσιμο¹³.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν, με τρόπο σαφή, την κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική αγορά εργασίας και την αφετηρία των όποιων προβλημάτων έχουν προκύψει από το παρελθόν έως σήμερα. Είναι, λοιπόν, επιτακτική η ανάγκη λήψης των απαραίτητων μέτρων από τον κρατικό μηχανισμό για την μείωση των ολοένα και αυξανόμενων ποσοστών ανεργίας της χώρας μας.

2.2 Συγκριτική ανάλυση των ποσοστών ανεργίας με τα στατιστικά στοιχεία της Ε.Ε

Η Ελλάδα παρουσίασε εξαιρετικά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, χωρίς να βελτιωθεί ουσιαστικά η κατάσταση της απασχόλησης, χωρίς να μειωθεί η ανεργία, χωρίς να βελτιωθεί η ποιότητα της εργασίας. Η οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση δεν είναι αταξική, δεν παράγει αυτόματα θετικά αποτελέσματα για τον κόσμο της εργασίας. Σημασία, επομένως, δεν έχει μόνο ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, σημασία έχει και το πώς επιτυγχάνεται αυτή η αύξηση της παραγωγής και το πώς τα κέρδη, ο επιπλέον πλούτος, που είναι πλούτος πρωτίστως κοινωνικός, μοιράζεται στους παραγωγούς του. Αποδείχτηκε ότι η πλήρης και ποιοτική απασχόληση, ότι η καταπολέμηση της ανεργίας, δεν πρόκειται να επιτευχθούν αυτόματα.

Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία της Eurostat, η Ελλάδα παρουσιάζει τον υψηλότερο εργάσιμο χρόνο στην Ευρώπη με βάση το νόμιμο ετήσιο ωράριο εργασίας πλήρους απασχόλησης. Οι Έλληνες εργάζονται κατά μέσο όρο 1.820 ώρες έναντι 1.760 της ΕΕ των 27, συμπεριλαμβανομένων του συμβατικού χρόνου της εβδομαδιαίας εργασίας, των ετήσιων αδειών και των αργιών. Επιπλέον, η χώρα μας παρουσιάζει και από τα υψηλότερα μεγέθη πραγματικού χρόνου εργασίας, στον οποίο συνυπολογίζεται η

---

¹³Lianos, T., Sarris, A.H. & L.T. Katseli (1996) "Illegal immigration and local labour markets: the case of Northern Greece", *International Migration*, 34, pp.449-484.

υπερωριακή απασχόληση, καθώς είμαστε στη δεύτερη θέση με 42 ώρες την εβδομάδα μετά τη Βρετανία. Αν προσθέσει κανείς τις υπερβάσεις στο ωράριο, που συχνά δεν αμείβονται σύμφωνα με τα νόμιμα, το φαινόμενο αυτό παίρνει πολύ μεγάλες διαστάσεις (Eurostat, 2012).

Μέχρι σήμερα, τα κράτη-μέλη έχουν εφαρμόσει ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και μέτρων για να προσπαθήσουν να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα της δημιουργίας θέσεων εργασίας και περισσότερων ευκαιριών σταδιοδρομίας. Η ΕΕ μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της ανεργίας στην Ελλάδα, μέσα από προγράμματα κοινωνικής πολιτικής και προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στους νέους ανθρώπους, όπου σημειώνονται τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας (πάνω από 50%).

2.3 Αλλαγές στο προσωπικό του Δημοσίου τομέα

Σύνολο Τακτικού Προσωπικού

Το σύνολο του τακτικού προσωπικού για την εξαετία (31.12.2009 έως 31.12.2015) παρουσιάζει μια συνολική μεταβολή (μείωση)-125.994 ατόμων, ποσοστό -18%, όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 2.1.

Πίνακας 2.1

Εξέλιξη τακτικού προσωπικού στο Δημόσιο Τομέα (31.12.2009 - 31.12.2015)						
31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	31/12/2012	31/12/2013	31/12/2014	31/12/2015
692.907	667.374	646.657	629.114	599.207	576.856	566.913

Αναλυτικά,

την 31.12.2009 το σύνολο του τακτικού προσωπικού ήταν 692.907 άτομα,
την 31.12.2010 ήταν 667.374 άτομα, μειωμένο κατά 3,7% από το προηγούμενο έτος
την 31.12.2011 ήταν 646.657 άτομα, μειωμένο κατά 3,1% από το προηγούμενο έτος
την 31.12.2012 ήταν 629.114 άτομα, μειωμένο κατά 2,7% από το προηγούμενο έτος
την 31.12.2013 ήταν 599.207 άτομα, μειωμένο κατά 4,8% από το προηγούμενο έτος
την 31.12.2014 ήταν 576.856 άτομα, μειωμένο κατά 3,7% από το προηγούμενο έτος
την 31.12.2015 ήταν 566.913 άτομα, μειωμένο κατά 1,7% από το προηγούμενο έτος

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η εξέλιξη του αριθμού του τακτικού προσωπικού για την εξαετία 31.12.2009 έως 31.12.2015.

Διάγραμμα 2.1

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, που αφορούν την απασχόληση όλων των κλάδων της οικονομίας, για την αντίστοιχη περίοδο, αυτό που μπορούμε να απομονώσουμε και

αφορά τον δημόσιο τομέα, είναι η απασχόληση στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και της Άμυνας, όπου και παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2.2

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα-υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση	420,651	425,228	408,851	376,147	374,260	363,652	365,500	332,600

Διάγραμμα 2.2

Όπως φαίνεται και παραπάνω, υπήρχε αισθητή μείωση του αριθμού των εργαζομένων τακτικά μισθωτών στις δημόσιες υπηρεσίες που αφορούν τους παραπάνω τομείς από το 2010 και μέχρι το 2013, με αποκορύφωση το έτος 2013. Στη συνέχεια, από το 2014 άρχισε να αυξάνει ο αριθμός αυτός, όπου το 2015 ανήλθε στους 365.500 εργαζόμενους, και το 2016 σε 332.600.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο επόμενος πίνακας, όπου φαίνεται η ποσοστιαία συμμετοχή της απασχόλησης στη Δημόσια Διοίκηση σε σχέση με την συνολική απασχόληση της χώρας, βάσει των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ. Αξίζει να σημειωθεί πως ο μόνος διαχωρισμός που μπορεί να γίνει στο απασχολούμενο εργατικό δυναμικό, είναι αυτός των απασχολούμενων στην Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα, χωρίς να περιλαμβάνονται εκπαιδευτικοί και ιατρικό προσωπικό, όπου αποτελούν μεγάλη μερίδα δημοσίων υπαλλήλων, όπως θα δούμε και παρακάτω.

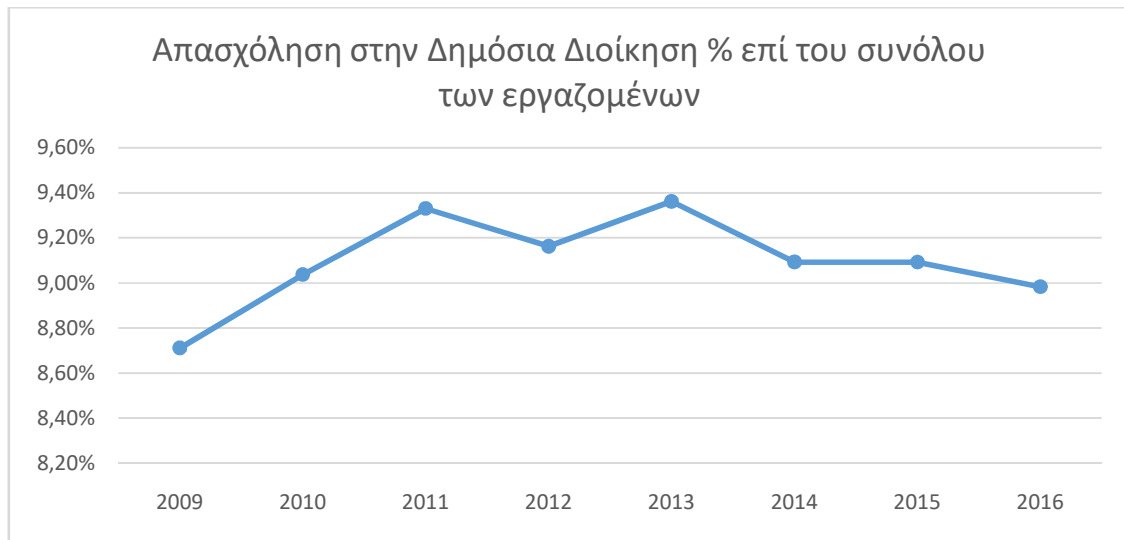
Πίνακας 2.3

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα· υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση	420.650	425.230	408.850	376.150	374.260	363.650	365.500	332.600
Σύνολικη Απασχόληση στην χώρα	4.829.003	4.705.483	4.381.819	4.105.223	3.997.708	3.999.296	4.019.768	3.702.600
Ποσοστιαία συμμετοχή Δημόσιας Διοίκησης	8,71%	9,04%	9,33%	9,16%	9,36%	9,09%	9,09%	8,98%

Από τον παραπάνω πίνακα, λοιπόν, μπορούμε να δούμε πως στην δετία 2009-2016 η ποσοστιαία συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων στο συνολικό εργατικό δυναμικό της χώρας αυξάνεται μέχρι και το 2001, οπότε και αυξομειώνεται για τα επόμενα 2 έτη ανάμεσα στο 9,16% και 9,36%, για να καταλήξει στο 8,98% για το 2016, όπου και πάλι συνιστά μεγαλύτερο ποσοστό από το 2009.

Σημειώνεται πως για το εν λόγω χρονικό διάστημα, οι συνολικά απασχολούμενοι της χώρας μειώθηκαν κατά 23,3%, ενώ για την Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα κατά 20,9%, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

Διάγραμμα 2.3

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται και πάλι η παραπάνω σύγκριση, αλλά με τα στοιχεία της απασχόλησης του Δημόσιου τομέα όπως αυτά έχουν ληφθεί από σχετική μελέτη του Μητρώου Ανθρωπίνου Δυναμικού Ελληνικού Δημοσίου, που ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2016. Για αυτόν τον λόγο, δεν περιλαμβάνονται στοιχεία που αφορούν το 2016. Στον παρακάτω πίνακα, λοιπόν, παρουσιάζεται η συνολική απασχόληση του τακτικού προσωπικού στον Δημόσιο τομέα, και η συνολική απασχόληση της χώρας για τη περίοδο 2009-2015 και στην 3η σειρά παρουσιάζεται η ποσοστιαία συμμετοχή των απασχολούμενων στην Δημόσια Διοίκηση, σύμφωνα με την μελέτη του Μητρώου ως προς της συνολική απασχόληση της χώρας.

Πίνακας 2.4

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015

Τακτικό προσωπικό Δημοσίου τομέα	692.907	667.374	646.657	629.114	599.207	576.856	566.913
Σύνολικη Απασχόληση στην χώρα	4.829.003	4.705.483	4.381.819	4.105.223	3.997.708	3.999.296	4.019.768
Ποσοστιαία συμμετοχή Δημόσιας Διοίκησης	14,35%	14,18%	14,76%	15,32%	14,99%	14,42%	14,10%

Όπως παρατηρούμε, η συμμετοχή των απασχολούμενων στον Δημόσιο τομέα κυμαίνεται γύρω στο 14-15%, και πιο συγκεκριμένα για την εν λόγω περίοδο το 2009 είναι στο 14,35%, ενώ για τα υπόλοιπα έτη αυξομειώνεται, χωρίς να δείχνει κάποια ιδιαίτερη τάση, καταλήγοντας για το 2015 στο χαμηλότερο ποσοστό για την υπό εξέταση 7ετία του 14,10%, σύμφωνα πάντα με στοιχεία του Μητρώου.

2.4 Ο ρόλος της υποκίνησης στο Δημόσιο Τομέα

Ο πιο αποδεκτός ορισμός στην σύγχρονη βιβλιογραφία για την έννοια της υποκίνησης στο δημόσιο τομέα έχει δοθεί από τους Perry και Wise (1990), οι οποίοι ορίζουν την υποκίνηση στο δημόσιο τομέα ως «η ατομική προδιάθεση να ανταποκριθεί κάποιος σε κίνητρα που δημιουργούνται αρχικά ή αποκλειστικά σε δημόσιες υπηρεσίες ή οργανισμούς». Αυτός ο ορισμός, λοιπόν, δηλώνει ότι υπάρχουν συγκεκριμένα κίνητρα που συνδέονται με τη φύση της εργασίας σε μια δημόσια υπηρεσία ή έναν οργανισμό. Διαφορετικά, η υποκίνηση στο δημόσιο τομέα αναφέρεται στη δύναμη που υποκινεί και ωθεί τους εργαζομένους να παρουσιάσουν ουσιαστική δημόσια υπηρεσία (Brewer&Selden, 1998). Επιπλέον, η υποκίνηση στο δημόσιο τομέα περιλαμβάνει την πίστη, τις αξίες και τις στάσεις που ξεπερνούν το προσωπικό ενδιαφέρον ή το ενδιαφέρον για τον οργανισμό, και εστιάζονται στο ενδιαφέρον για το γενικότερο πολιτικό σύστημα,

το οποίο διοχετεύεται μέσω της δημόσιας υποκίνησης, η οποία δρα προκειμένου να επιτευχθεί ένας συγκεκριμένος στόχος.

Η συμπεριφορά των δημοσίων υπαλλήλων επηρεάζεται από τις εξής τρεις κατηγορίες κινήτρων (Perry & Wise, 1990):

1. Τα ορθολογικά κίνητρα (rational public service motives), τα οποία συνδέονται με την τάση του εργαζομένου να μεγιστοποιήσει το προσωπικό του όφελος. Αυτό αποτελεί κίνητρο για τους εργαζομένους εκείνους που πιστεύουν ότι το προσωπικό τους όφελος ταυτίζεται με το όφελος της κοινωνίας.
2. Τα κίνητρα που βασίζονται σε πρότυπα (norm based motives) και περιγράφουν την επιθυμία του εργαζομένου να εξυπηρετήσει το κοινό όφελος, δηλ. το δημόσιο συμφέρον. Αυτά τα κίνητρα περιλαμβάνουν το καθήκον και την πίστη προς τη Δημόσια Διοίκηση για εξασφάλιση της κοινωνικής ισότητας.
3. Τα συναισθηματικά κίνητρα (affective motives), τα οποία χαρακτηρίζονται από την επιθυμία και τη θέληση του εργαζομένου να βοηθήσει τους συνανθρώπους. Συχνά αναφέρεται ο όρος «πατριωτισμός της φιλανθρωπίας», ο οποίος συνδυάζει την αφοσίωση στις αξίες του καθεστώτος και της αγάπης προς τον συνάνθρωπο, προκειμένου να το αναδείξουν ως ένα από τα σημαντικά συναισθηματικά κίνητρα του Δημόσιου τομέα. Παράλληλα, ο Wright (2007) υποστηρίζει ότι οι εργαζόμενοι που απασχολούνται στο Δημόσιο τομέα υποκινούνται από την επιθυμία να ικανοποιήσουν ανάγκες, οι οποίες βρίσκονται ιεραρχικά σε ανώτερο επίπεδο, καθώς τα κίνητρά τους είναι περισσότερο αλτρουιστικά κατά την εκτέλεση της εργασίας τους.

Με βάση τα προαναφερόμενα, οι εργαζόμενοι του Δημόσιου τομέα, οι οποίοι έχουν υψηλό βαθμό υποκίνησης, επιδιώκουν να εξυπηρετήσουν το δημόσιο συμφέρον για διαφορετικούς λόγους, όπως είναι το προσωπικό ενδιαφέρον, η συναισθηματική δέσμευση και η ηθική υποχρέωση.

2.4.1 Η αναγκαιότητα της υποκίνησης στο Δημόσιο Τομέα

Από διάφορες μελέτες προκύπτει ότι η υποκίνηση είναι αναγκαία προκειμένου να εξασφαλιστούν η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα των δημοσίων οργανισμών. Η αναγκαιότητα, κυρίως, προκύπτει από τα χαμηλά επίπεδα υποκίνησης των δημοσίων υπαλλήλων. Η υποκίνηση των εργαζομένων στο Δημόσιο τομέα είναι χαμηλή λόγω (Καλλιγιά, 2011):

- Χαμηλής αυτο-παρακίνησης των υπαλλήλων.
- Χαμηλού βαθμού ενθάρρυνσής τους από το οργανωσιακό τους περιβάλλον.
- Αδυναμίας των προϊσταμένων να χρησιμοποιούν τεχνικές παρακίνησης.
- Αδυναμίας της ανώτατης διοίκησης να αναγνωρίσει τις προσπάθειες των εργαζομένων.
- Νοοτροπίας που κυριαρχεί στο δημόσιο.
- Έλλειψης κατάλληλων κινήτρων ανά εργαζόμενο.
- Υψηλής γραφειοκρατίας κ.α.

Όλα τα παραπάνω συμβάλλουν έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να μην αποδίδουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους, το χρονικό διάστημα της υψηλής απόδοσης να μην είναι σταθερό και η κατεύθυνση της προσπάθειάς τους να μην ταυτίζεται πάντα με το όραμα και την αποστολή του οργανισμού (Καλλιγιά, 2011).

Κατά καιρούς έχουν πραγματοποιηθεί διάφορες έρευνες για την εργασιακή ικανοποίηση και την υποκίνηση στο Δημόσιο τομέα. Στην παρακάτω ενότητα γίνεται μια συνοπτική αναφορά ορισμένων από αυτές.

2.4.2 Εργασιακή ικανοποίηση στο Ελληνικό Δημόσιο

Μια προσπάθεια διερεύνησης της εργασιακής υποκίνησης και της απόδοσης έγινε το 2006 από τον Μανωλόπουλο, ο οποίος επικεντρώθηκε στον ρόλο των εξωτερικών ανταμοιβών και εσωτερικών κινήτρων ως μεθόδους, έτσι ώστε η Δημόσια Διοίκηση να γίνει περισσότερο αποτελεσματική (Manolopoulos, 2008). Η μελέτη του εστιάστηκε σε τρεις οργανισμούς που ανήκουν στον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα (Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, Εταιρία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας και Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία).

Με βάση τη θεωρία του Herzberg, χρησιμοποίησε ως εργαλείο ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο εξέταζε 12 πιθανά κίνητρα. Συνολικά, συμπληρώθηκαν 454 ερωτηματολόγια. Τα αποτελέσματα της έρευνας του έδειξαν ότι ο ελληνικός δημόσιος τομέας είναι πιο πιθανό να παρέχει εξωτερικές, παρά εσωτερικές ανταμοιβές. Σύμφωνα με την έρευνα, ο συνδυασμός εσωτερικών και εξωτερικών ανταμοιβών κατέχει σημαντική θέση στην παρακίνηση των εργαζομένων. Αν και η οικονομική ανταμοιβή αποτελεί σημαντική παράμετρο στην υποκίνηση, τα εσωτερικά κίνητρα, όπως είναι η αναγνώριση και η αυτονομία στην εργασία, συμβάλλουν στην αύξηση της απόδοσης. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εργαζόμενοι με ανώτατες σπουδές και με προηγούμενη εργασιακή εμπειρία στον ιδιωτικό τομέα παρακινούνται περισσότερο από τις οικονομικές ανταμοιβές. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το δημόσιο μανατζμεντ στην Ελλάδα δεν προσφέρει επαρκή επίπεδα εσωτερικής ικανοποίησης στους εργαζομένους, καθώς μειώνει τη σημαντικότητα των εσωτερικών κινήτρων, όπως είναι η αναγνώριση και η παροχή ευκαιριών για εξέλιξη. Παράλληλα, η έρευνα έδειξε ότι ο ελληνικός ευρύτερος δημόσιος τομέας προσπαθεί να υποκινήσει και να αυξήσει την απόδοση των εργαζομένων παρέχοντας εξωτερικές ανταμοιβές, όπως είναι ο μισθός και η αυξημένη εργασιακή ασφάλεια.

Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα αυτής της μεθόδου αμφισβητήθηκε, καθώς μελλοντικά α) η τάση για αναδιάρθρωση με σκοπό τη μείωση του δημόσιου τομέα θα οδηγήσει σε μείωση της ασφάλειας – μονιμότητας και β) η οικονομική πολιτική που

υιοθετείται από την εκάστοτε κυβέρνηση, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και η αποδυνάμωση των συνδικαλιστικών οργάνων δεν θα παρέχουν προοπτικές για αυξήσεις μισθών, οι οποίες θα είναι ικανές να επιφέρουν εργασιακή ικανοποίηση.

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας ενίσχυσαν προηγούμενες έρευνες, οι οποίες έδειξαν ότι όταν οι οργανισμοί χαρακτηρίζονται από ισχυρό έλεγχο, συγκεντρωτικές και παγιωμένες δομές, τότε χρησιμοποιούν λιγότερο την εσωτερική υποκίνηση (Sherman & Smith, 1984). Ωστόσο, έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα άλλων ερευνών, που υποστηρίζουν ότι ο δημόσιος τομέας ελκύει υπαλλήλους που αναζητούν εσωτερική υποκίνηση (Wright, 2007).

Μια ακόμη έρευνα για την εργασιακή ικανοποίηση σε ελληνικούς οργανισμούς διεξήχθη από την Τόγια και τους συνεργάτες της το 2004. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα είχε ως σκοπό τη διερεύνηση της εργασιακής ικανοποίησης των εργαζομένων σε 30 βιβλιοθήκες ανώτατων και ανώτερων ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Togia et.al., 2004). Για την επεξεργασία των 135 ερωτηματολογίων χρησιμοποιήθηκε το Employee Satisfaction Inventory (ESI), που αναπτύχθηκε από τους Κουστέλιο και Μπαγιάτη, και το οποίο είναι προσαρμοσμένο με τα ελληνικά πολιτιστικά πρότυπα. Επιπλέον, το συγκεκριμένο εργαλείο μέτρησης παρουσιάζει ικανοποιητικά χαρακτηριστικά θεωρητικής εγκυρότητας και εσωτερικής αξιοπιστίας (Koustelios & Bagiatis, 1997). Πιο αναλυτικά, το ESI αποτελείται από 24 τμήματα, τα οποία μετρούν έξι πλευρές της εργασίας: «την ίδια την εργασία», την «αμοιβή», την «προαγωγή», την «επίβλεψη», τις «συνθήκες εργασίας» και τον «οργανισμό ως ολότητα».

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι εργαζόμενοι παρουσίασαν μέτρια επίπεδα εργασιακής ικανοποίησης. Η υψηλότερη ικανοποίηση προήλθε από το αντικείμενο της εργασίας, την επιτήρηση και τις συνθήκες εργασίας. Αντίθετα, οι εργαζόμενοι παρουσίασαν χαμηλή ικανοποίηση από τους παράγοντες «αμοιβή» και «προαγωγή». Επιπρόσθετα, τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι με το πέρασμα των χρόνων η εργασιακή ικανοποίηση των εργαζομένων στις βιβλιοθήκες μειωνόταν, καθώς η ρουτίνα και η συνεχής ενασχόληση με το ίδιο αντικείμενο εργασίας μείωνε το ενδιαφέρον των εργαζομένων.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας ήταν σύμφωνα με τα αποτελέσματα παρόμοιων ερευνών σε άλλες χώρες, γεγονός που δείχνει ότι οι κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές διαφορές δεν επηρεάζουν πάντα τους παράγοντες της υποκίνησης.

Κεφάλαιο 3. Η Ελληνική Αστυνομία

3.1 Οργάνωση και σκοπός

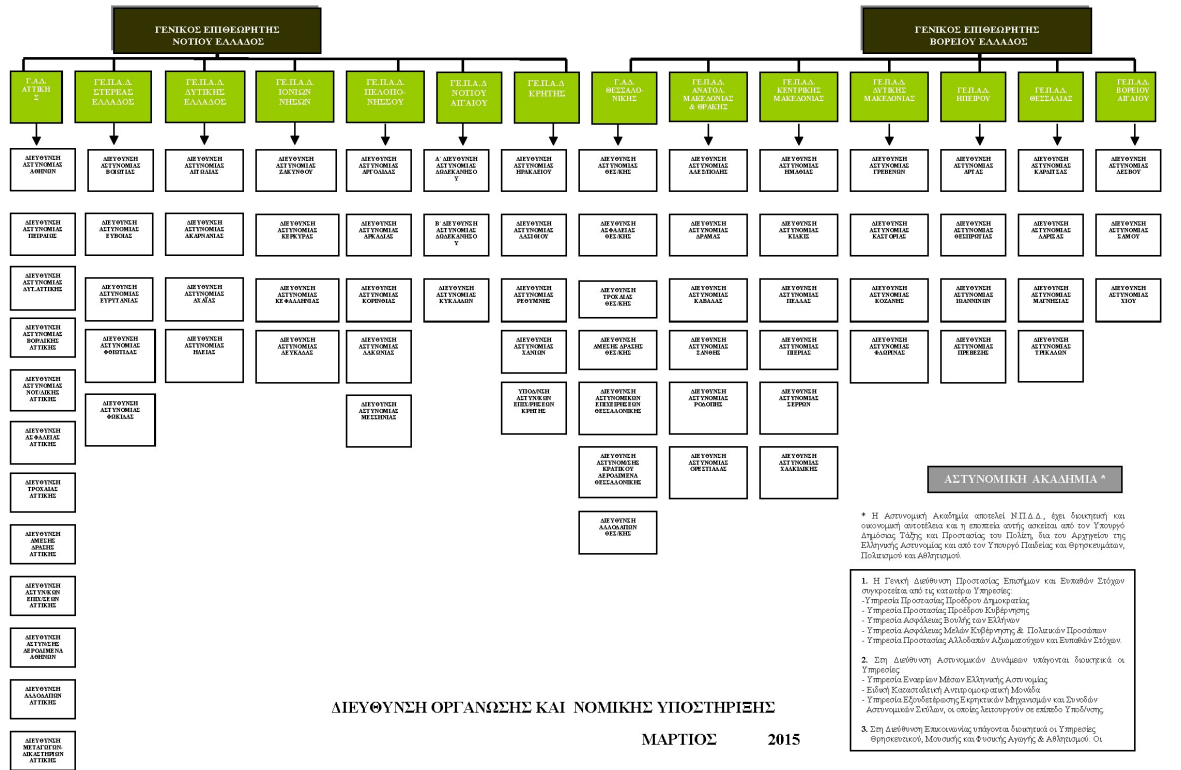
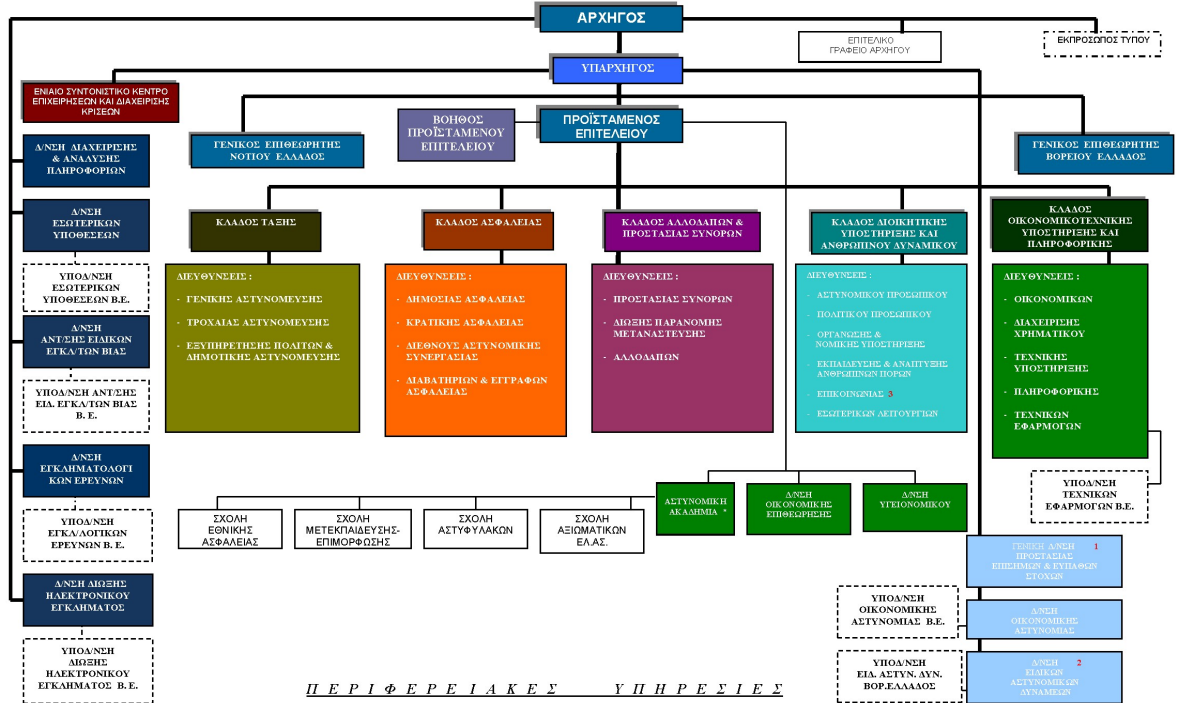
Η Ελληνική Αστυνομία δημιουργήθηκε το 1984, με τη συγχώνευση της Χωροφυλακής και της Αστυνομίας Πόλεων (νόμος 1481/1-10-1984, ΦΕΚ Α΄ - 152). Σύμφωνα με το νόμο 2800/2000, είναι Σώμα Ασφάλειας και έχει με την σημερινή της μορφή, ως αποστολή:

- την εξασφάλιση της δημόσιας ειρήνης και ευταξίας και της απρόσκοπτης κοινωνικής διαβίωσης των πολιτών, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης και τροχαίας,
- την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και την προστασία του Κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος, στα πλαίσια της συνταγματικής τάξης, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας δημόσιας και κρατικής ασφάλειας.

Η Ελληνική Αστυνομία συγκροτείται από Κεντρικές και Περιφερειακές υπηρεσίες. Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας αποτελεί την προϊστάμενη αρχή των υπηρεσιών αυτών. Το έργο του συνίσταται στη μέριμνα για την εκπλήρωση της αποστολής του Σώματος, στα πλαίσια της πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Για το σκοπό αυτό προγραμματίζει, κατευθύνει, παρακολουθεί και ελέγχει τη δράση των Υπηρεσιών του και εξασφαλίζει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Η Ελληνική Αστυνομία, ευρισκόμενη κοντά στον Πολίτη, ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εποχής μας, με αναβαθμισμένη εκπαίδευση, με σύγχρονη αντιεγκληματική πολιτική, με αξιοποίηση των επιτευγμάτων της επιστήμης και της τεχνολογίας, αλλά και με διεθνή αστυνομική συνεργασία. Το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας αποτελείται από αστυνομικό και πολιτικό προσωπικό, τους Συνοριακούς Φύλακες και τους Ειδικούς Φρουρούς. Το αστυνομικό προσωπικό διακρίνεται σε προσωπικό γενικών και ειδικών καθηκόντων. Το προσωπικό γενικών καθηκόντων υπηρετεί σε όλες τις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας. Το προσωπικό ειδικών καθηκόντων υπηρετεί σε εξειδικευμένες υπηρεσίες και αποτελείται από

επιστήμονες, όπως ιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων, βιολόγους, χημικούς, οικονομολόγους κλπ. Το πολιτικό προσωπικό διακρίνεται σε μόνιμο και σε επί συμβάσει και ασχολείται με διοικητικής φύσεως δραστηριότητες. Οι Ειδικοί Φρουροί και οι Συνοριακοί Φύλακες αποτελούν ειδικές κατηγορίες προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας και ασχολούνται, κυρίως, με την φύλαξη ευπαθών στόχων και τη διενέργεια περιπολιών και με την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2015

* Η Αστυνομική Ακαδημία αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. έχει δικαιοσύνη και οικονομική αυτονομία και η επένδυση αυτής ανήκει από τον Υπουργό Δημόσιας Ύψης και Προστασίας, τον Πόλεμο, τον Αεροπορικό της Ελληνικής Αστυνομίας και από τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού

1. Η Γραφή Διεθνούς Προστασίας, Επιστημών και Επιστημών Στόχων συγκροτείται από τις κατάλληλες Υπηρεσίες
 - Υπηρεσία Προστασίας Προσώπων Διακρίσεων
 - Υπηρεσία Προστασίας Προσώπων Κυβερνητικής
 - Υπηρεσία Ασφάλειας Στόχων των Ελλήνων
 - Υπηρεσία Ασφάλειας Μέσων Συμβατικής & Πολιτικών Προσώπων
 - Υπηρεσία Προστασίας Αλλοδαπών Διακρίσεων και Επιστημών Στόχων

2. Στη Διεθνή Αστυνομική Δίωξη ταχύνονται διωκτικές οι Υπηρεσίες
 - Υπηρεσία Ενωτικών Μέσων Ελληνικής Αστυνομίας
 - Ειδική Κεντροαττική Αντιτρομοκρατική Μονάδα
 - Υπηρεσία Εξουδετέρωσης Εργαστηρίων Μαρτυριών και Συναφών Αστυνομικών Στόχων, οι οποίοι λειτουργούν σε επίπεδο Υπόδισης

3. Στη Διεθνή Επισυνάφηση ταχύνονται διωκτικές οι Υπηρεσίες
 Εθνοκεντρικοί, Μεταναστευτικοί και Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού. Οι

3.2 Επαγγελματική ικανοποίηση αστυνομικών

Σύμφωνα με έρευνα των Βουδούρη και συν. (2006) με τίτλο «Μέτρηση Ικανοποίησης εργαζομένων στην Ελληνική Αστυνομία», η οποία διεξήχθη το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο(Διπλωματική Εργασία, 2006) η οποία πραγματοποιήθηκε σε 1.813 αστυνομικούς από το Ινστιτούτο Αστυνομικών Μελετών Επιμόρφωσης και Τεκμηρίωσης της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Αστυνομικών Υπαλλήλων, για την μέτρηση της επαγγελματικής τους ικανοποίησης, προέκυψαν τα παρακάτω αποτελέσματα: το 40% του δείγματος βρέθηκε να είναι δυσαρεστημένο από τις συνθήκες εργασίας, τις προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης, καθώς και τις οικονομικές απολαβές του, ενώ το 65,1% παρουσιάστηκε ικανοποιημένο από τις συναδελφικές σχέσεις που αναπτύσσονται στον χώρο εργασίας τους (Βουδούρης & συν, 2006).

Επιπλέον, έρευνα της Μαγγιώρου (2007), με τίτλο «Η επαγγελματική εξουθένωση των Ελλήνων αστυνομικών», η οποία πραγματοποιήθηκε σε 136 αστυνομικούς, με σκοπό την μέτρηση της επαγγελματικής εξουθένωσης Ελλήνων αστυνομικών ανέφερε ότι: αστυνομικοί με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, καθώς και οι νεαρής ηλικίας αστυνομικοί παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά επαγγελματικής εξουθένωσης. Επίσης, υψηλά ποσοστά συναισθηματικής εξάντλησης παρουσιάζουν οι γυναίκες αστυνομικοί και το διοικητικό προσωπικό. Τέλος, οι έγγαμοι φαίνεται πως παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά συναισθηματικής εξάντλησης και κυνισμού (Μαγγιώρου, 2006).

3.3 Το έργο των αστυνομικών

Η ποιότητα των υπηρεσιών και η ασφάλεια που παρέχεται στους πολίτες, καθώς επίσης και η γενικότερη ικανοποίησή τους, εξαρτώνται κατά ένα μεγάλο μέρος από το αστυνομικό προσωπικό. Οι αστυνομικοί προστατεύουν τους πολίτες από ένα σύνολο παράνομων ενεργειών, έρχονται σε σύγκρουση με κάποιους από αυτούς, ώστε να διατηρήσουν τη νομιμότητα και παρέχουν απαραίτητα έγγραφα για αρκετές σημαντικές χρήσεις. Επομένως, αντιμετωπίζοντας σε καθημερινή βάση απαιτητικές καταστάσεις, το εργασιακό άγχος μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την απόδοσή τους και να

οδηγήσει σε αδυναμία αποτελεσματικής ανταπόκρισης στα καθήκοντάτους, γεγονός που έχει αρνητική επίδραση τόσο στους ίδιους, όσο και στους πολίτες που αντιμετωπίζουν και με τους οποίους συναναστρέφονται (Patterson et al., 2012).

Σε αρκετές περιπτώσεις το αστυνομικό προσωπικό, λόγω της έλλειψης προσωπικού, επιβαρύνεται με επιπλέον φόρτο εργασίας ή και επιπλέον καθήκοντα, τα οποία δεν συμβαδίζουν με την θέση του, γεγονός που έχει ως επακόλουθο την παραμονή για επιπλέον χρόνο στη δουλειά και την απουσία διαλειμμάτων, με το μισθό να παραμένει ο ίδιος και να μην αντιστοιχεί στις προσφερόμενες ανά περίπτωση υπηρεσίες.

Οι αστυνομικοί που εντάσσονται σε συγκεκριμένα σώματα ασφαλείας όπως οι Μονάδες Άμεσης Επέμβασης, έρχονται αντιμέτωποι σε πολύ συχνό χρονικό διάστημα με δύσκολες και πολύ στρεσογόνες καταστάσεις όπως μία ληστεία, η καταδίωξη εγκληματιών, η ανταλλαγή πυρών και ο θάνατος πολιτών, γεγονότα που σε συνδυασμό με επιπλέον παράγοντες όπως οι διαπροσωπικές συγκρούσεις, η διοίκηση των μονάδων και η έλλειψη επιβράβευσης και ανταμοιβής, προκαλούν έντονες καταστάσεις εργασιακού άγχους (Pietrzak et al., 2012). Τα παραπάνω στοιχεία επιβεβαιώνονται από αρκετές ερευνητικές προσπάθειες [Brown και συν. (1996), Berg και συν. (2006), Lipp (2009)], με επίκεντρο το αστυνομικό προσωπικό, καθώς επίσης αναφέρεται πως, σε γενικότερο επίπεδο, το άγχος που δημιουργείται από την απαίτηση λήψης στιγμιαίων αποφάσεων και την πολύ υψηλή πίεση που τους ασκείται εκείνη την στιγμή, με αποτέλεσμα την ταυτόχρονη εμφάνιση εργασιακής εξουθένωσης και συναισθηματικής κόπωσης, ειδικά αν συγκριθούν με συναδέλφους τους οι οποίοι εργάζονται σε διοικητικά πόστα, όπου το άγχος συνδέεται κατά βάση με τον φόρτο εργασίας, την έλλειψη προσωπικού και τον χαμηλό μισθό (Adali & Priami, 2002; Alexopoulos et al., 2014). Στις διοικητικές υπηρεσίες του αστυνομικού σώματος, οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν όπως αναφέρθηκε μεγάλο φόρτο εργασίας και σε καθημερινή βάση εξυπηρετούν μεγάλο αριθμό πολιτών, με αποτέλεσμα σε περίπτωση που αφιερώσουν περισσότερο χρόνο σε κάποιον, να αναγκάζονται να καταβάλλουν επιπλέον προσπάθεια για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις. Παρόμοια προβλήματα εμφανίζουν και άλλοι εργαζόμενοι δημόσιων υπηρεσιών, όπου η έλλειψη προσωπικού είναι εμφανής. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις, οι γνώσεις των αστυνομικών για κάποιες από τις υπηρεσίες που καλούνται να καλύψουν

δεν είναι επαρκείς, με αποτέλεσμα να δημιουργείται επιπλέον άγχος σχετικά με το πώς θα ανταπεξέλθουν και θα αντιμετωπίσουν μία εργασία ή κατάσταση (Lee et al., 2007; Pietrzak et al., 2012; Alexopoulos et al., 2014).

Οι χαμηλοί μισθοί και η έλλειψη επιβράβευσης προκαλούν σημαντικά προβλήματα, καθώς συμβάλλουν στην χαμηλή εργασιακή ικανοποίηση και στην συναισθηματική εξάντληση του αστυνομικού προσωπικού (Suresh et al., 2013). Επιπλέον, ο χαμηλός βασικός μισθός και οι διαδοχικές μειώσεις του, λόγω της οικονομικής κρίσης την οποία περνάει η χώρα, αποτελούν βασικούς παράγοντες εμφάνισης του εργασιακού άγχους (Brown et al., 2013). Επομένως, η αύξηση και βελτίωση του μισθού των αστυνομικών αποτελεί επιτακτική ανάγκη σε συνδυασμό με το σύστημα αμοιβών το οποίο θα στηρίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό στην αποδοτικότητα του εργαζομένου και όχι στα χρόνια προϋπηρεσίας του, θα βοηθήσουν στη μείωση του άγχους, ειδικότερα για τις μικρές ηλικίες (Muola et al, 2014).

3.3.1 Στατιστικά στοιχεία του έργου της ΕΛ.ΑΣ.

Η εξέλιξη της εγκληματικότητας στην Ελλάδα στα χρόνια της κρίσης και των μνημονίων μειώθηκε σύμφωνα με τους βασικούς δείκτες, οι οποίοι δείχνουν μείωση της βαριάς εγκληματικότητας τουλάχιστον κατά 30% από το 2010 μέχρι το 2016, ενώ αύξηση εμφανίζεται μόνο κατά περίπτωση σε «εγκλήματα του δρόμου», όπως αρπαγές τσαντών και μικροποσών.

Στατιστικά Στοιχεία του έργου της ΕΛ.ΑΣ.

Πίνακας 3.1

	2010	2011	2012	2013	2014
ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ	176	184	1.655	141	105
ΑΠΑΤΕΣ	1.991	2.464	3.166	2.860	2.877
ΒΙΑΣΜΟΙ	215	172	167	149	134
ΥΠ.ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	11.439	10.203	10.249	10.120	10.675
ΚΛΟΠΕΣ-ΔΙΑΡΡΗΞΕΙΣ	90.931	96.925	87.912	74.538	68.691
ΚΛΟΠΕΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	27.587	32.242	31.166	28.801	24.986
ΛΗΣΤΕΙΕΣ ΟΙΚΙΩΝ	432	912	1.191	946	787
ΛΗΣΤΕΙΕΣ ΜΙΚΡΟΠΟΣΩΝ	1.521	1.372	1.352	1.264	918
ΛΗΣΤΕΙΕΣ ΜΙΚΡΟΠΟΣΩΝ	299	115	75	55	32
ΛΗΣΤΕΙΕΣ ΣΟΥΠΕΡΜΑΡΚΕΤ	359	344	200	128	96
ΥΠ.ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟΥ	166	363	828	1.365	1.497
ΚΛΟΠΕΣ ΣΕ ΜΜΕ	2.807	2.613	2.427	2.245	3.123

Πηγή: http://www.huffingtonpost.gr/2015/07/27/egklhmatikothta_n_7877122.html

Σε περίοδο μιας βαθιάς ύφεσης γίνονται πολύ λιγότερες εισβολές σε σπίτια γιατί εκλείπουν τα χρήματα, κατά συνέπεια δεν υπάρχει κίνητρο. Μιλάμε σε αυτή την περίπτωση για το μεροκάματο του εγκλήματος, δηλαδή για το μικρομεσαίο έγκλημα. Όταν η πίτα της οικονομίας μικραίνει, παράλληλα συρρικνώνεται η πίτα και για τους κακοποιούς.

Η ΕΛ.ΑΣ. προχώρησε στη δημοσίευση στατιστικών στοιχείων και την αποτίμηση της συνολικής δραστηριότητας της Ελληνικής Αστυνομίας για το Α΄ εξάμηνο του 2016 και τις τάσεις της εγκληματικότητας για την ίδια χρονική περίοδο.

Αφορούν σε στατιστικά στοιχεία και δείκτες εγκληματικότητας αδικημάτων του κοινού εγκλήματος, κατά της Οικονομίας, παράνομης διακίνησης μεταναστών, συγκεντρώσεων, εκδηλώσεων, καθώς και απολογισμού της αστυνομικής ανταπόκρισης

Στις βασικές κατηγορίες αδικημάτων (ληστείες, κλοπές – διαρρήξεις, ανθρωποκτονίες) καταγράφονται διακυμάνσεις που σχετίζονται με «ποιοτικές» διαφοροποιήσεις. Από την

ανάλυση των στοιχείων εξακολουθεί να παρατηρείται μετατόπιση στους λεγόμενους «εύκολους στόχους» ή στόχους «χαμηλού ρίσκου», καθώς οι ληστείες και κλοπές σε στόχους «υψηλού ρίσκου» έχουν μειωθεί αισθητά. Με λίγα λόγια η εγκληματικότητα έχει στραφεί σε βάρος του πολίτη και στο σπίτι του και όχι τόσο σε Τράπεζες ή καλά φυλασσόμενους χώρους.

Ειδικότερα, σε σύγκριση με το Α' εξάμηνο του 2015, καταγράφονται λιγότερες ληστείες σε Τράπεζες, πρακτορεία Ο.Π.Α.Π. και καταστήματα, ενώ περισσότερες καταγράφονται σε ΕΛ.ΤΑ., αρπαγές τσαντών, σούπερ μάρκετ, καταστήματα ψιλικών, πρατήρια υγρών καυσίμων, οικίες και ταξί.

Αντίστοιχα, στις κλοπές - διαρρήξεις, λιγότερες καταγράφονται σε ιερούς ναούς και συγκοινωνιακά μέσα, ενώ περισσότερες σε Ι.Χ. αυτοκίνητα, με αρπαγές τσαντών, σε οικίες και σε καταστήματα.

Ληστείες

Το Α' εξάμηνο του τρέχοντος έτους διαπράχθηκαν σε όλη την Επικράτεια 2.456 ληστείες, έναντι 2.203 για το αντίστοιχο του 2015. Επίσης διαπράχθηκαν 177 απόπειρες ληστείας, έναντι 163 που είχαν καταγραφεί το Α' εξάμηνο του 2015.

Διάγραμμα 3.1

Συγκεκριμένα, σε επίπεδο Επικράτειας, καθώς και στις πόλεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, όπου παρατηρείται ο κύριος όγκος των ληστειών, στη σύγκριση του Α' εξαμήνου του 2015 με το αντίστοιχο του 2014, καταγράφονται:

2.456 έναντι 2.203 σε όλη την Επικράτεια

1.867 έναντι 1.648 στην Αττική

336 έναντι 265 στη Θεσσαλονίκη

Το Α' εξάμηνο του 2016 καταγράφονται περισσότερες κλοπές – διαρρήξεις σε όλη την Επικράτεια, σε σχέση με το Α' εξάμηνο του 2015.

Συγκεκριμένα, σε επίπεδο Επικράτειας, καθώς και στις πόλεις της Αθήνας και Θεσσαλονίκης, όπου καταγράφεται ο κύριος όγκος των κλοπών και των διαρρήξεων, στη σύγκριση των πρώτων εξαμήνων του 2016 και 2015, καταγράφονται τα εξής:

37.454 έναντι 36.329 στην Επικράτεια

21.876 έναντι 21.227 στην Αττική

5.875 έναντι 5.259 στη Θεσσαλονίκη

3.4 Διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού στην ΕΛ.ΑΣ.¹⁴

Διαχρονικά οι φυσικές και πολιτικές ηγεσίες της ΕΛ.ΑΣ., όταν αναλαμβάνουν, οραματίζονται και υπόσχονται πως θα επιστρέψουν οι αστυνομικοί στους δρόμους και πως ειδικά στην φύλαξη των «Υψηλών Προσώπων» θα γίνουν γενναίες περικοπές.

Προσωπικό που πληρώνει ο φορολογούμενος πολίτης για να φυλάσσεται όχι εκείνος αλλά κάποιος άλλος που έχει σαφώς ανώτερες οικονομικές δυνατότητες, ώστε να μπορεί να στραφεί στην ιδιωτική φύλαξη.

---

¹⁴<http://policenet.gr/article/%CF%88%CE%AC%CF%87%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CE%BC%CE%B5-%CE%B1mber-%CE%B1lert-%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%AD%CF%82-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CE%BC%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD>

Κάθε φορά, λίγο οι πολιτικές πιέσεις, πολύ περισσότερο οι πιέσεις των «ισχυρών» προς τους πολιτικούς, κάμπτουν αυτές τις αντιστάσεις και δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος, περικοπών και ξανά μετά από λίγο αποσπάσεων ...στις γνωστές θέσεις, «ορντινάτσας», όπως τις ξέρει και τις αναγνωρίζει ο ελληνικός λαός.

Βεβαίως και πολλοί αστυνομικοί βάζουν γνωστούς και αγνώστους να τους βοηθήσουν να αποσπασθούν σε αυτή την Υπηρεσία που κατά γενική ομολογία είναι άνετη και έχει και τα... «τυχερά» της tips, ειδικά από τους επιχειρηματίες.

Για πολλοστή φορά, πρόθεση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη είναι παράλληλα με το Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την αναδιάρθρωση των Υπηρεσιών της ΕΛ.ΑΣ., που θα καταθέσει έως τα τέλη Σεπτεμβρίου στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για υπογραφή, να κατατεθεί και ένα Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος που θα ρυθμίζει αντίστοιχες περικοπές προσωπικού και στην VIP και θα στείλει όσους αστυνομικούς είναι δυνατόν πίσω στην υπηρεσία του πολίτη.

Συνολικά, υπολογίζεται πως υπηρετούν στην Υπηρεσία αυτή 4.000 αστυνομικοί. Συγκεκριμένα, η Γενική Διεύθυνση Προστασίας Επισήμων και Ευπαθών Στόχων, όπως είναι η επίσημη ονομασία της, αποτελείται από την Υπηρεσία Προστασίας Προέδρου Δημοκρατίας, την Υπηρεσία Προστασίας Προέδρου Κυβέρνησης, την Υπηρεσία Ασφαλείας Βουλής των Ελλήνων, την Υπηρεσία Ασφαλείας Μελών Κυβέρνησης και Πολιτικών Προσώπων και την Υπηρεσία Προστασίας Αλλοδαπών Αξιωματούχων και Ευπαθών Στόχων.

Περίπου το 1/3 αυτής της δύναμης απασχολείται στο «τρίγωνο» Προεδρικό Μέγαρο, Μέγαρο Μαξίμου και Βουλή των Ελλήνων. Ακόμα μέρος αυτής της δύναμης φυλάσσει δικαστικούς που πράγματι κινδυνεύουν. Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό, ότι είναι πολλοί οι επιχειρηματίες, οι διάσημοι δημοσιογράφοι και γενικά οι «επίσημοι» που θεωρούν ότι κινδυνεύουν και πως ο Έλληνας πολίτης είναι υποχρεωμένος να πληρώνει από το δικό του στέρημα την δική του φύλαξη. Το μόνο σίγουρο είναι ότι εάν αποφασιστεί μία όντως γενναία απόσπαση αυτού του υπεράριθμου προσωπικού, ίσως να ανακουφιστούν πολλές μάχιμες Υπηρεσίες που «αιμορραγούν» από προσωπικό και τις έχει πραγματικά ανάγκη ο πολίτης.

Αξίζει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί πως δεν είναι καθόλου λίγο το προσωπικό που απασχολείται στην φύλαξη στατικών «στόχων», όπως αγάλματα ή μνημεία (όχι αρχαιολογικής αξίας, ειδικά όταν οι αρχαιολογικής αξίας χώροι δεν φυλάσσονται), μόνο και μόνο γιατί μπορεί πριν ένα ή δύο χρόνια ή και τρία χρόνια κάποιος ανεγκέφαλος βάνδαλος να τα σημάδεψε με σπρέι.

Ναι μεν οφείλει η ΕΛ.ΑΣ. να προστατεύει για παράδειγμα με δύο αστυνομικούς ένα μνημείο, ο βανδαλισμός του οποίου μπορεί να φέρει σε δύσκολη θέση διπλωματικά την χώρα, αλλά προτεραιότητα τούτες τις εποχές έχουν μάλλον οι άνθρωποι και αυτό οφείλουν όλοι να το κατανοήσουν και για παράδειγμα τέτοιου είδους... «στόχοι» να φυλάσσονται από περιπολίες που θα περιπολούν στην ευρύτερη γειτονιά.

Δεν είναι δυνατόν, εν ολίγοις, να «βαπτίζεται» στόχος ο κάθε τοίχος ή το κάθε τζάμι σε κάθε σπιθαμή της Πρωτεύουσας ή και της συμπρωτεύουσας και που μπορεί μία φορά να βανδαλίστηκε από ανεγκέφαλους και να φυλάσσεται επί μονίμου βάσεως και στο παραδίπλα οικοδομικό τετράγωνο να σημειώνονται 20 και 30 διαρρήξεις τον μήνα.

Κεφάλαιο 4. Μεθοδολογία έρευνας

4.1 Τα Χαρακτηριστικά της Δευτερογενούς Έρευνας

Η δευτερογενής έρευνα(επίσης γνωστή ως «βιβλιογραφική έρευνα») περιλαμβάνει την περίληψη, την παραβολή ή/και τη σύνθεση της υπάρχουσας έρευνας παρά της πρωτογενούς έρευνας, όπου τα δεδομένα συλλέγονται παραδείγματος χάριν από τα υποκείμενα της έρευνας ή τα πειράματα. Ο όρος χρησιμοποιείται ευρέως στην έρευνα αγοράς και στην ιατρική έρευνα. Η κύρια μεθοδολογία στην δευτερογενή έρευνα είναι η συστηματική αναθεώρηση, χρησιμοποιώντας συνήθως τις μετα-αναλυτικές στατιστικές τεχνικές, αν και άλλες μέθοδοι σύνθεσης, όπως αναθεωρήσεις πραγματιστών και μετα-αφηγηματικές αναθεωρήσεις, έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια. Η δευτερογενής έρευνα μπορεί να προέλθει είτε από εσωτερικές, είτε από εξωτερικές πηγές. Διεξάγεται με τη συγκέντρωση και αξιολόγηση πληροφοριών, που έχουν συλλεχθεί ήδη από προηγούμενη πρωτογενή έρευνα.

Σημαντικό κριτήριο για τη χρήση στοιχείων, που η συλλογή τους έγινε στα πλαίσια άλλης έρευνας, είναι η γνώση και κατανόηση των περιορισμών που προκύπτουν. Παραδείγματα πηγών στοιχείων, που μπορεί να είναι χρήσιμα στα πλαίσια δευτερογενούς έρευνας, αποτελούν τα στατιστικά στοιχεία που συλλέγονται από τις κρατικές υπηρεσίες, προηγούμενες, πρόσφατες έρευνες που έχουν διεξαχθεί για το ίδιο θέμα, στοιχεία που συλλέγονται από τα διάφορα τμήματα ενός οργανισμού π.χ. τμήμα πωλήσεων, λογιστήριο κτλ.

4.2 Ομοιότητες και Διαφορές σε Πρωτογενή – Δευτερογενή Έρευνα

Σε αντίθεση με την πρωτογενή έρευνα, η δευτερογενής στοχεύει στην εύρεση μιας προϋπάρχουσας απάντησης. Ο ερευνητής μαθαίνει από τους άλλους. Η δευτερογενής έρευνα εστιάζει συνήθως στην έρευνα της καταγεγραμμένης γνώσης (π.χ. στη δημοσιευμένη ουσία), αλλά και αγκαλιάζει την έρευνα της μη καταγεγραμμένης γνώσης (π.χ. η γνώση που κατέχεται από τους ζωντανούς εμπειρογνώμονες). Οι περισσότερες ερευνητικές εργασίες προέρχονται από δευτερογενή έρευνα.

Η πρωτογενής και η δευτερογενής έρευνα έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Για παράδειγμα, και οι δύο αξιολογούν αυστηρά την προγενέστερη εργασία που έχει γίνει στον τομέα που εξετάζουν. Και οι δύο απαιτούν από τον ερευνητή να σκεφτεί μόνος του.

Η δευτερογενής έρευνα μπορεί να είναι δημιουργική, αλλά μπορεί ακόμη και να είναι πρωτότυπη με τη κυριολεκτική έννοια, καθώς κάτι στη σύνθεσή της ή στα επιχειρήματά της να είναι πραγματικά ξεχωριστό και μοναδικό. Αλλά η δευτερογενής έρευνα δεν έχει συσσωρευτική συμβολή στην ανθρώπινη γνώση (Dallas Theological Seminary, 2010).

Κεφάλαιο 5. Οικονομικά στοιχεία - Έρευνα και Αποτελέσματα

Στη συνέχεια αρχικά παρέχεται μια ανάλυση των πινάκων των μεταβολών του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης, για το έτος 2015. Οι πίνακες απεικονίζουν το Μητρώο Ανθρώπινου Ελληνικού Δημοσίου (Απογραφή), στο οποίο καταγράφονται όλες οι μεταβολές που πραγματοποιούνται στο προσωπικό της Δημόσιας Διοίκησης. Η επικαιροποίηση αυτή είναι σε πραγματικό χρόνο. Πρόκειται για μια εφαρμογή, που από την 1/1/2013 επισήμως χρησιμοποιείται από το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, για την εξαγωγή στοιχείων προσωπικού.

Το Μητρώο Ανθρώπινου Ελληνικού Δημοσίου (Απογραφή) καταγράφει σε πραγματικό χρόνο όλες τις μεταβολές του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης. Η επικαιροποίηση πραγματοποιείται από τους Φορείς της Δημόσιας Διοίκησης. Τα στατιστικά στοιχεία, τα οποία είναι και η βάση για την παρούσα εργασία, δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα <http://apografi.yap.gov.gr>

Στην παρακάτω παρουσίαση παρουσιάζονται οι μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν κατά το έτος 2015 στο τακτικό προσωπικό. Επίσης, επιχειρείται μια ποιοτική ανάλυση του συνόλου του τακτικού προσωπικού, των αποχωρήσεων και των προσλήψεων του έτους 2015. Για λόγους σύγκρισης παρουσιάζονται αντίστοιχα στοιχεία των ετών 2014, 2013 και 2012 (οι αποχωρήσεις του 2012 καταγράφονταν πιλοτικά).

Το Μητρώο Ανθρώπινου Ελληνικού Δημοσίου χρησιμοποιεί τρία βασικά μεγέθη για τη μελέτη της κατάστασης και των μεταβολών του τακτικού προσωπικού. Αυτά είναι:

- Το σύνολο του τακτικού προσωπικού
- Αποχωρήσεις τακτικού προσωπικού
- Προσλήψεις τακτικού προσωπικού

Για το έτος 2015, που είναι και το αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας, το σύνολο του τακτικού προσωπικού ανέρχεται στους 566.913 υπαλλήλους, το σύνολο των

αποχωρήσεων τακτικού προσωπικού ανέρχεται σε 15.925 υπαλλήλους και το σύνολο των προσλήψεων τακτικού προσωπικού σε 4.437 υπαλλήλους.

5.1 Σύνολο Τακτικού Προσωπικού

Το σύνολο του τακτικού προσωπικού για την εξαετία 31.12.2009 έως 31.12.2015 παρουσιάζει μια συνολική μεταβολή (μείωση) -125.994 ατόμων, ποσοστό -18%, όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα 5.1.

Πίνακας 5.1: Εξέλιξη τακτικού προσωπικού Δημοσίου Τομέα 2009-2015

31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	31/12/2012	31/12/2013	31/12/2014	31/12/2015
692.907	667.374	646.657	629.114	599.207	576.856	566.913

Αναλυτικά,

την 31.12.2009 το σύνολο του τακτικού προσωπικού ήταν 692.907 άτομα,

την 31.12.2010 ήταν 667.374 άτομα, μειωμένο κατά 3,7% από το προηγούμενο έτος,

την 31.12.2011 ήταν 646.657 άτομα, μειωμένο κατά 3,1% από το προηγούμενο έτος,

την 31.12.2012 ήταν 629.114 άτομα, μειωμένο κατά 2,7% από το προηγούμενο έτος,

την 31.12.2013 ήταν 599.207 άτομα, μειωμένο κατά 4,8% από το προηγούμενο έτος,

την 31.12.2014 ήταν 576.856 άτομα, μειωμένο κατά 3,7% από το προηγούμενο έτος και

την 31.12.2015 ήταν 566.913 άτομα, μειωμένο κατά 1,7% από το προηγούμενο έτος.

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η εξέλιξη του αριθμού του τακτικού προσωπικού για την εξαετία 31.12.2009 έως 31.12.2015.

Διάγραμμα 5.1: Εξέλιξη τακτικού προσωπικού Δημοσίου Τομέα 2009-2015

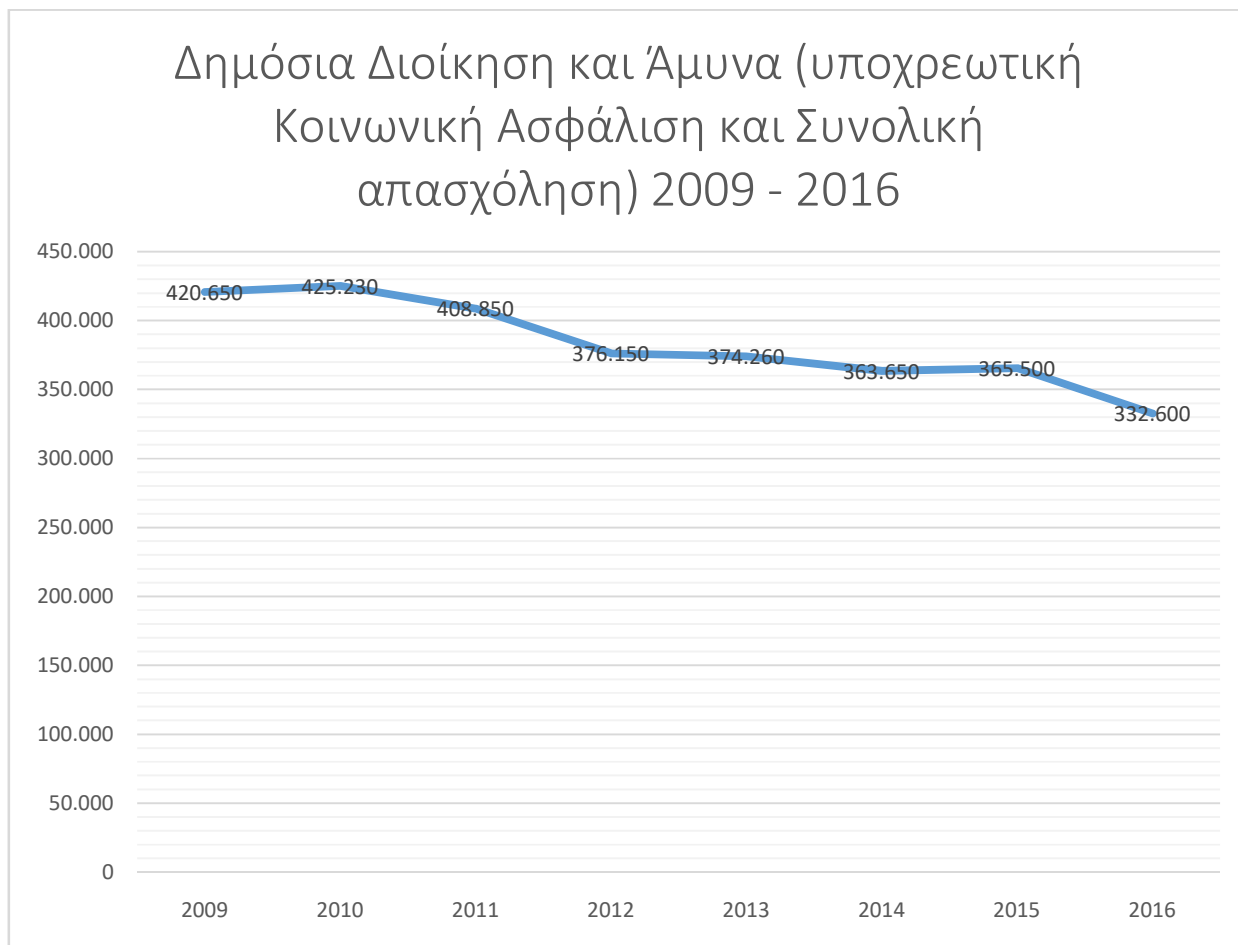
Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, που αφορούν την απασχόληση όλων των κλάδων της οικονομίας για την αντίστοιχη περίοδο, αυτό που μπορούμε να απομονώσουμε και αφορά τον δημόσιο τομέα, είναι η απασχόληση στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και της Άμυνας, όπου και παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 5.2: Απασχόληση στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και της Άμυνας 2009-2016

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα (υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση)	420,651	425,228	408,851	376,147	374,260	363,652	365,500	332,600

Διάγραμμα 2: Απασχόληση στον τομέα της δημόσιας διοίκησης και της άμυνας 2009-2016

Όπως φαίνεται και παραπάνω, υπήρχε αισθητή μείωση του αριθμού των εργαζομένων τακτικά μισθωτών στις δημόσιες υπηρεσίες που αφορούν τους παραπάνω τομείς από το 2010 και μέχρι το 2013, με αποκορύφωση το έτος 2013. Στη συνέχεια, από το 2014 άρχισε να αυξάνει ο αριθμός αυτός, όπου το 2015 έφθασε στους 365.500 εργαζόμενους, και το 2016 σε 332.600.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο παρακάτω πίνακας, όπου φαίνεται η ποσοστιαία συμμετοχή της απασχόλησης στην Δημόσια Διοίκηση σε σχέση με την συνολική απασχόληση της χώρας, βάσει των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ. Αξίζει να σημειωθεί, πως ο μόνος διαχωρισμός που μπορεί να γίνει στο απασχολούμενο εργατικό δυναμικό, είναι αυτός των απασχολούμενων στην Δημόσια Διοίκηση και

Άμυνα, χωρίς να περιλαμβάνονται εκπαιδευτικοί και ιατρικό προσωπικό, όπου αποτελούν μεγάλη μερίδα δημοσίων υπαλλήλων, όπως θα δούμε και παρακάτω.

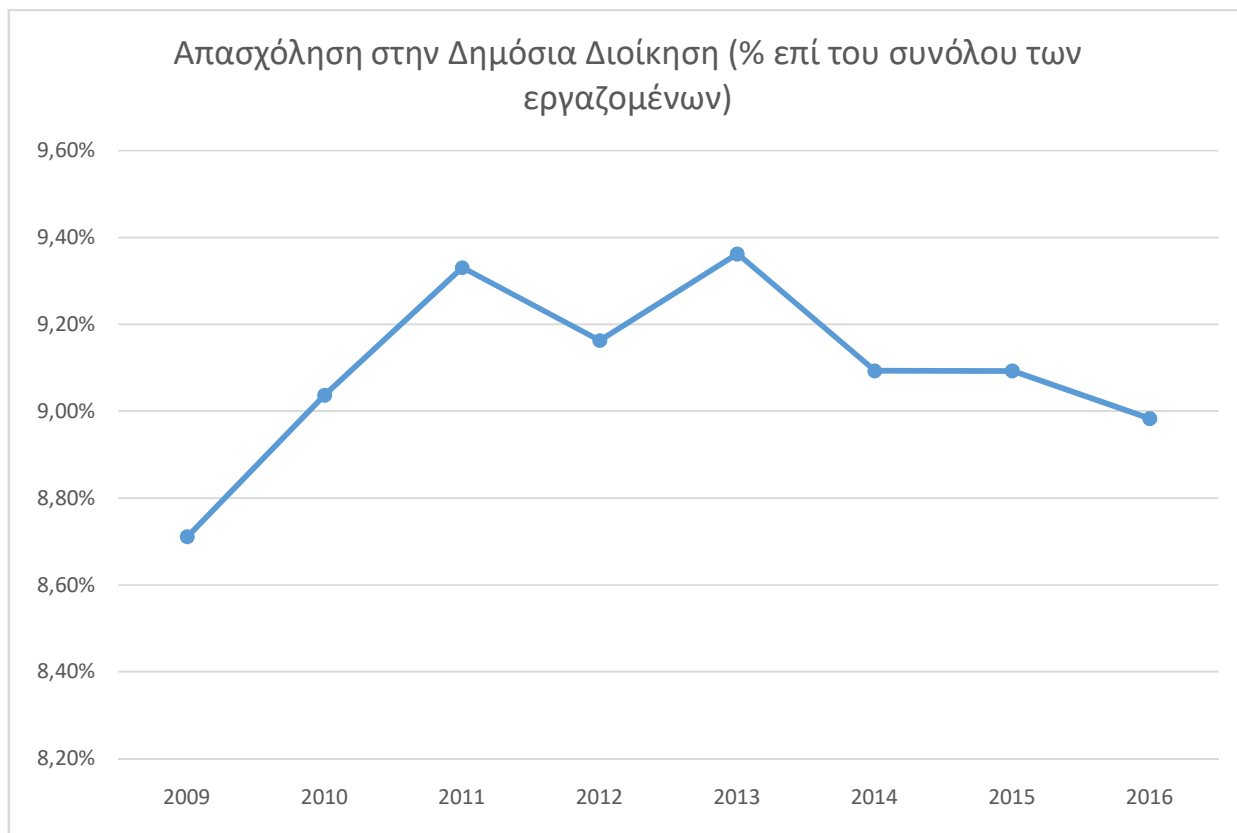
Πίνακας 5.3: Ποσοστιαία συμμετοχή της Απασχόλησης στην Δημόσια Διοίκηση σε σχέση με την συνολική απασχόληση της χώρας 2009-2016

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα (υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση)	420.650	425.230	408.850	376.150	374.260	363.650	365.500	332.600
Συνολική απασχόληση στην χώρα	4.829.003	4.705.483	4.381.819	4.105.223	3.997.708	3.999.296	4.019.768	3.702.600
Ποσοστιαία συμμετοχή Δημόσιας Διοίκησης	8,71%	9,04%	9,33%	9,16%	9,36%	9,09%	9,09%	8,98%

Από τον παραπάνω πίνακα λοιπόν, μπορούμε να δούμε πως στην δετία 2009-2016, η ποσοστιαία συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων στο συνολικό εργατικό δυναμικό της χώρας αυξάνεται μέχρι και το 2001, οπότε και αυξομειώνεται για τα επόμενα 2 έτη ανάμεσα στο 9,16% και 9,36%, για να καταλήξει στο 8,98% για το 2016, όπου και πάλι συνιστά μεγαλύτερο ποσοστό από το 2009.

Σημειώνεται πως για το εν λόγω χρονικό διάστημα, οι συνολικά απασχολούμενοι της χώρας μειώθηκαν κατά 23,3%, ενώ για την Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα κατά 20,9%, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

Διάγραμμα 5.3: Ποσοστιαία συμμετοχή της Απασχόλησης στην Δημόσια Διοίκηση σε σχέση με την συνολική απασχόληση της χώρας 2009-2016

Στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζεται και πάλι η σύγκριση που προηγήθηκε, αλλά με τα στοιχεία της απασχόλησης του Δημόσιου Τομέα όπως αυτά έχουν ληφθεί από σχετική μελέτη του Μητρώου Ανθρώπινου Δυναμικού Ελληνικού Δημοσίου, που ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2016. Για αυτόν τον λόγο, δεν περιλαμβάνονται στοιχεία που αφορούν το 2016. Στον παρακάτω πίνακα, λοιπόν, παρουσιάζεται η συνολική απασχόληση του τακτικού προσωπικού στον Δημόσιο Τομέα, και η συνολική απασχόληση της χώρας για τη περίοδο 2009-2015, καθώς και στην 3η σειρά παρουσιάζεται η ποσοστιαία συμμετοχή των απασχολούμενων στην Δημόσια Διοίκηση σύμφωνα με την μελέτη του Μητρώου ως προς της συνολική απασχόληση της χώρας.

Πίνακας 5.4

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Τακτικό προσωπικό Δημοσίου Τομέα	692.907	667.374	646.657	629.114	599.207	576.856	566.913
Σύνολικη Απασχόληση στην χώρα	4.829.003	4.705.483	4.381.819	4.105.223	3.997.708	3.999.296	4.019.768
<i>Ποσοστιαία συμμετοχή Δημόσιας Διοίκησης</i>	<i>14,35%</i>	<i>14,18%</i>	<i>14,76%</i>	<i>15,32%</i>	<i>14,99%</i>	<i>14,42%</i>	<i>14,10%</i>

Όπως παρατηρούμε, η συμμετοχή των απασχολούμενων στον Δημόσιο Τομέα κυμαίνεται γύρω στο 14-15%, και πιο συγκεκριμένα για την εν λόγω περίοδο το 2009 είναι στο 14,35%, ενώ για τα υπόλοιπα έτη αυξομειώνεται, χωρίς να δείχνει κάποια ιδιαίτερη τάση, καταλήγοντας για το 2015 στο χαμηλότερο ποσοστό για την υπό εξέταση 7ετία του 14,10%, σύμφωνα πάντα με στοιχεία του Μητρώου.

5.2 Προσωπικό ΕΛ.ΑΣ

Παρόμοια με την παραπάνω ανάλυση, στη συνέχεια θα δούμε τις μεταβολές στο ανθρώπινο δυναμικότητα ΕΛ.ΑΣ που έγιναν στην ίδια χρονική περίοδο.

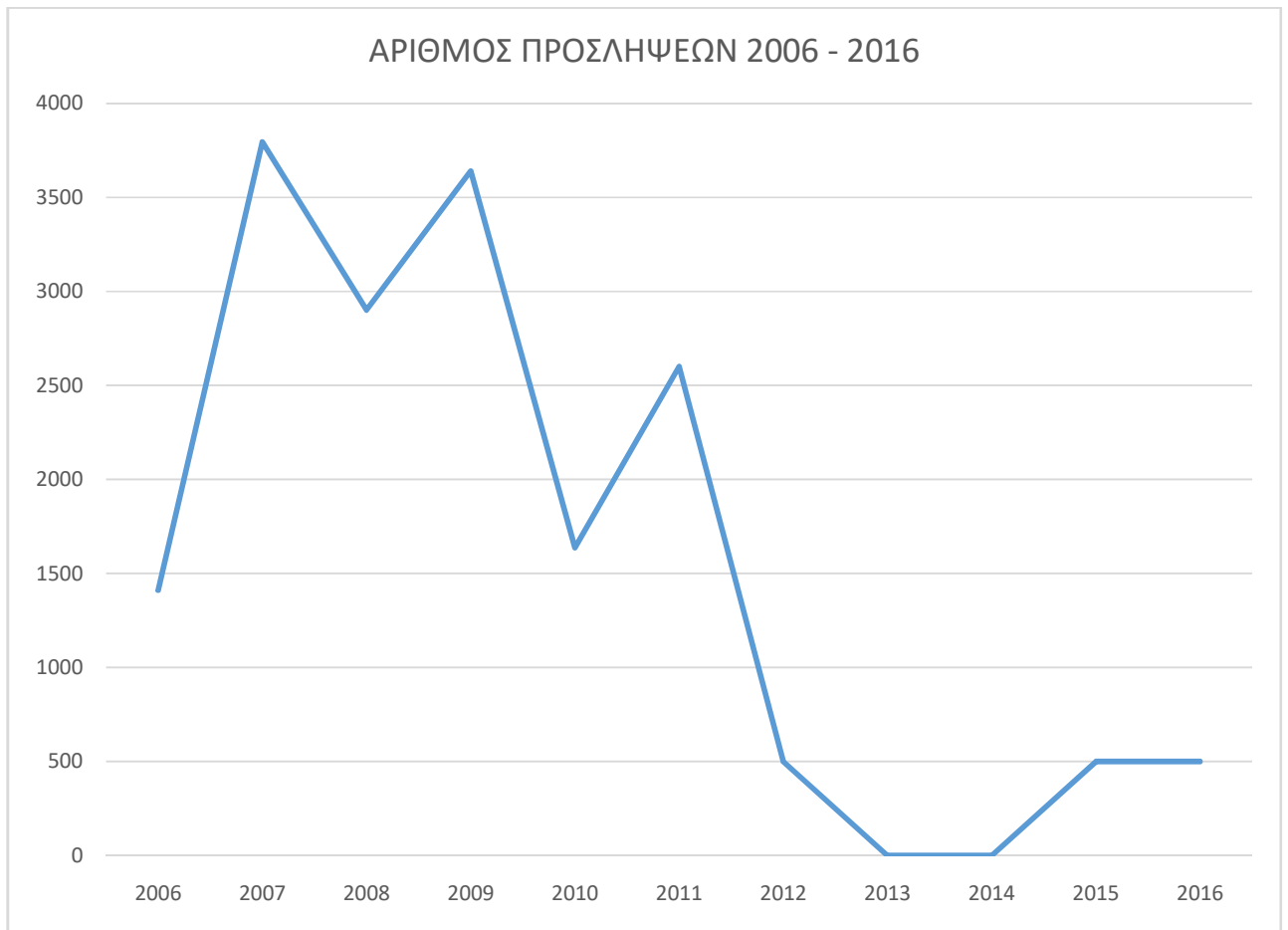
Πίνακας 5.5: Μεταβολές προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016

<i>ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ</i>	<i>ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ</i>
2006	1410
2007	3795
2008	2900
2009	3640
2010	1637
2011	2600
2012	500
2013	0
2014	0
2015	500
2016	500
<i>ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ</i>	17.482

Πηγή: Δ/ση Αστυνομικού Προσωπικού
Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας

Βλέπουμε ότι υπήρχε για την περίοδο 2006 -2010 αυξανόμενος ρυθμός προσλήψεων στο Σώμα, από το 2011 και έπειτα εμφανίζεται ραγδαία μείωση, η οποία είναι εύκολα παρατηρήσιμη και στο παρακάτω διάγραμμα, και ειδικότερα για τα έτη 2013 και 2014, οπότε και υπήρχαν μηδενικές προσλήψεις.

Διάγραμμα 5.4: Αριθμός προσλήψεων στην ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε, ότι η εμφάνιση της κρίσης είναι καθοριστική για την έναρξη πτώσης του ρυθμού προσλήψεων στην ΕΛ.ΑΣ, ο οποίος ρυθμός διατηρήθηκε και για τα επόμενα έτη, όπως βλέπουμε στο Διάγραμμα, όπου από το 2011 και έπειτα η εικόνα είναι εντελώς διαφορετική από ό,τι για την περίοδο 2006-2010.

Αναλυτικότερα, στους παρακάτω πίνακες και διαγράμματα παρουσιάζονται οι αιτίες αποχώρησης του προσωπικού, ανά κατηγορία αιτίας και ανά βαθμό υπαλλήλων, με την διάκριση να γίνεται ανάμεσα σε αξιωματικούς και κατώτερο προσωπικό.

Πίνακας 5.6: Αιτίες αποχώρησης προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016

<i>ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ</i>	<i>ΘΑΝΑΤΟΣ</i>	<i>ΜΕ ΑΙΤΗΣΗ</i>	<i>ΥΓΕΙΑΣ</i>	<i>ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ</i>	<i>ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ</i>	<i>ΚΡΙΣΕΙΣ</i>	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>
<i>2006</i>	9	42	3	21	0	98	173
<i>2007</i>	8	168	4	57	4	28	269
<i>2008</i>	7	153	7	43	3	100	313
<i>2009</i>	7	77	5	45	1	100	235
<i>2010</i>	8	776	15	75	1	102	977
<i>2011</i>	9	233	12	88	4	113	459
<i>2012</i>	7	113	12	77	0	99	308
<i>2013</i>	4	217	12	31	1	77	342
<i>2014</i>	7	138	9	40	5	112	311
<i>2015</i>	8	67	3	25	0	66	169
<i>2016</i>	6	74	4	29	0	64	177
						ΣΥΝΟΛΟ	3.733

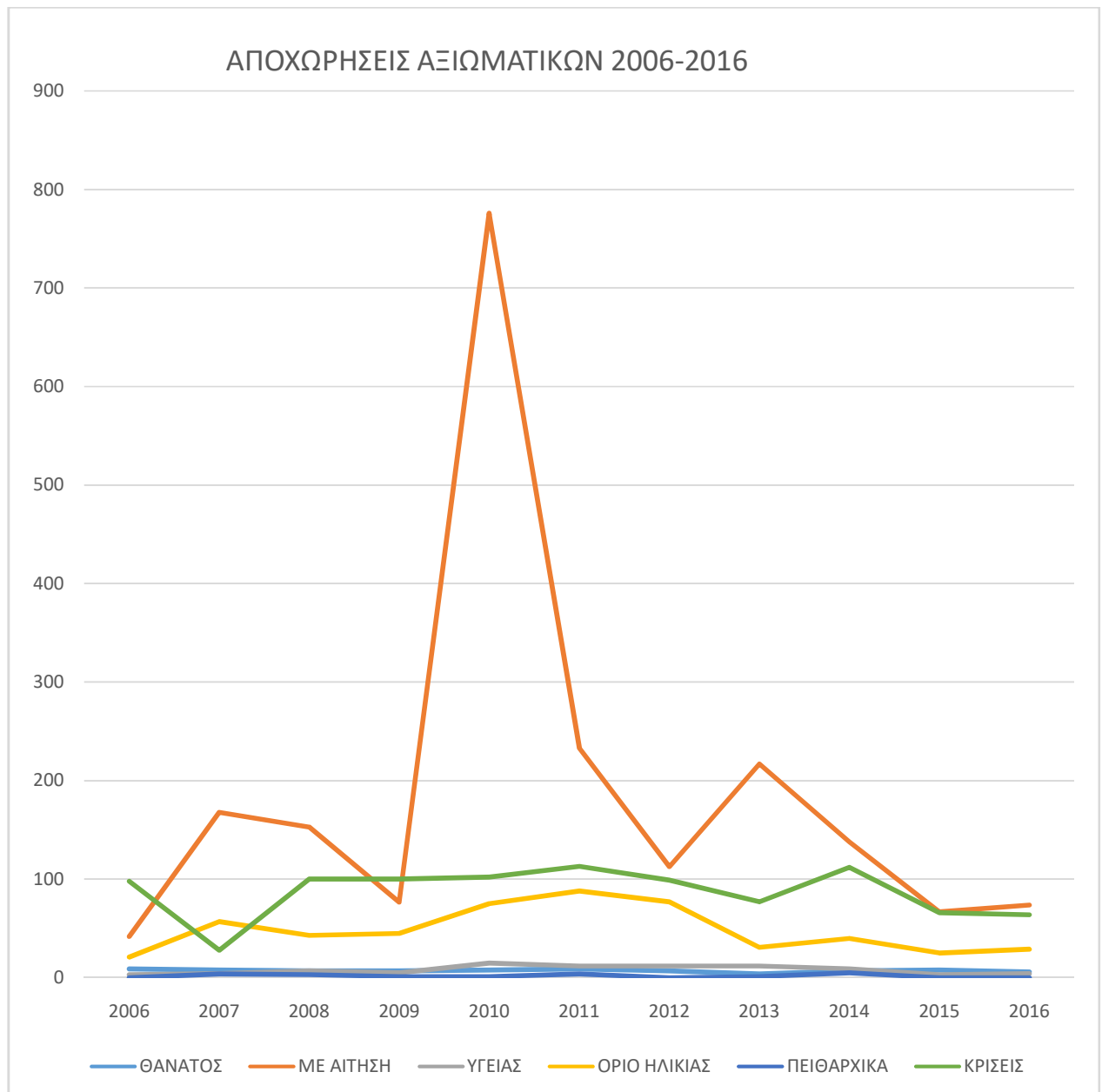
Πηγή: Δ/ση Αστυνομικού Προσωπικού
Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας

Όπως βλέπουμε, οι αιτίες αποχώρησης του προσωπικού αξιωματικών είναι ποικίλες, με βασικότερες την ηλικία, την αποχώρηση έπειτα αιτήσεως και τις κρίσεις.

Στο παρακάτω διάγραμμα γίνεται φανερό πως έπειτα από το 2010, χρονιά όπου εκδηλώθηκε η χρηματοπιστωτική κρίση και επηρεάζει μέχρι και σήμερα την ελληνική

οικονομία, η αιτήσεις αποχώρησης του προσωπικού των ανωτέρων στελεχών της ΕΛ.ΑΣ εκτινάχθηκε.

Διάγραμμα 5.5: Αιτίες αποχώρησης προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016

Παρατηρούμε στο παραπάνω διάγραμμα, ότι ενώ η συχνότητα των αποχωρήσεων για την περίοδο 2006 – 2016 κινείται περίπου σε όμοιο επίπεδο για όλες τις αιτίες αποχώρησης

των αξιωματικών από το Σώμα, μετά το 2009 και μέχρι το 2011 εκτινάσσεται ο αριθμός των αποχωρήσεων που έγινε οικειοθελώς με αίτηση. Το στοιχείο αυτό δείχνει την επιθυμία πολλών ανώτερων στελεχών να αποχωρήσουν προφανώς προς συνταξιοδότηση με τους τρέχοντες όρους που ίσχυαν, φοβούμενοι τις περαιτέρω μειώσεις αποδοχών και συντάξεων. Παρόμοια αποτελέσματα είχε η επίπτωση της κρίσης και στο κατώτερο προσωπικό της ΕΛ.ΑΣ.

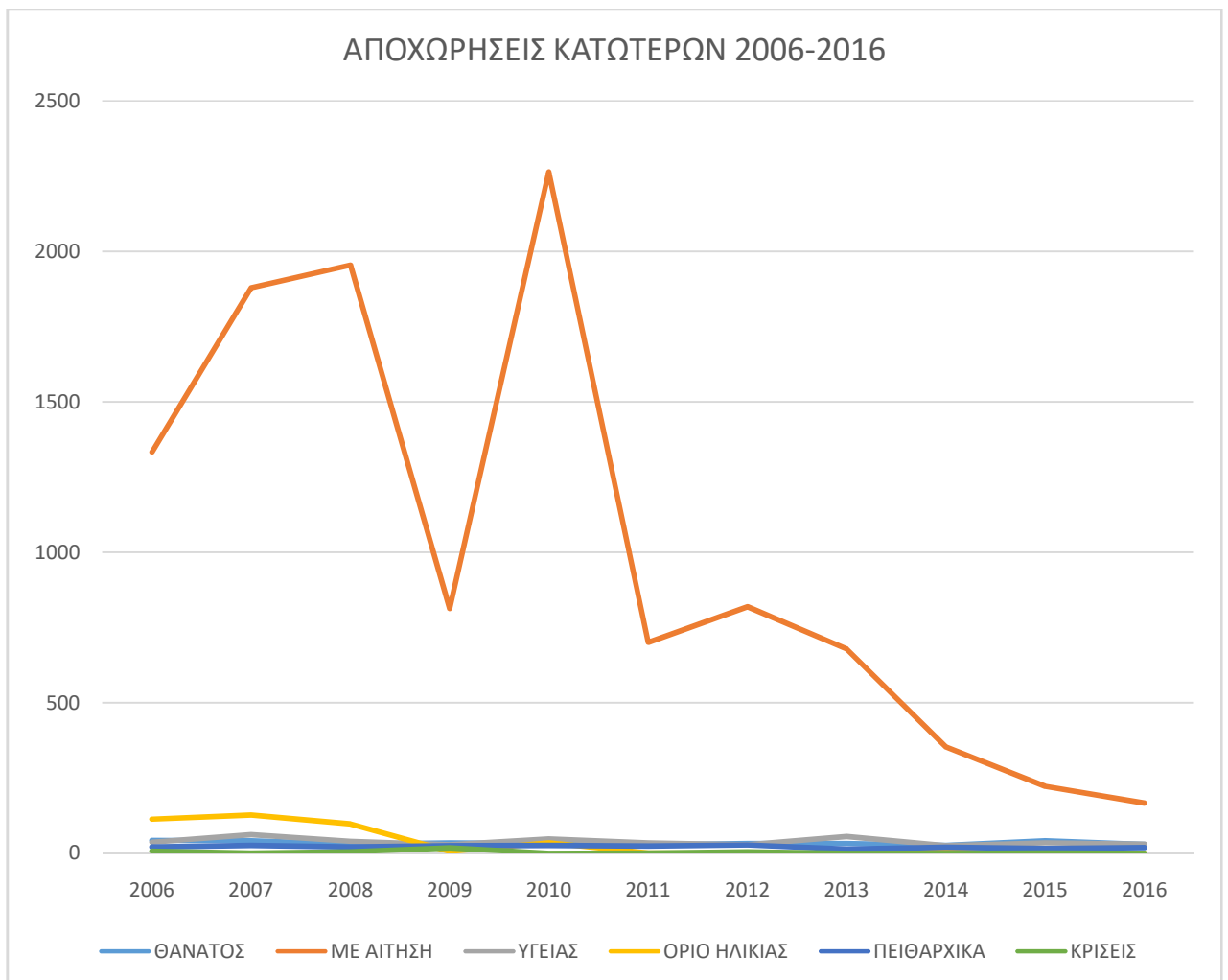
Πίνακας 5.7: Αποχωρήσεις κατώτερου προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016

ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤΩΤΕΡΩΝ	ΘΑΝΑΤΟΣ	ΜΕ ΑΙΤΗΣΗ	ΥΓΕΙΑΣ	ΟΡΙΟ ΗΛΙΚΙΑΣ	ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ	ΚΡΙΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
2006	43	1334	37	113	21	7	1555
2007	42	1879	62	127	26	1	2137
2008	31	1954	40	97	21	5	2148
2009	35	813	29	6	25	18	926
2010	33	2264	48	35	26	0	2406
2011	29	701	35	1	24	1	791
2012	33	819	29	0	28	5	914
2013	33	679	56	1	14	0	783
2014	26	354	26	4	20	0	430
2015	42	223	35	0	16	1	317
2016	30	167	31	0	19	0	247
						ΣΥΝΟΛΟ	12654

Πηγή: Δ/ση Αστυνομικού Προσωπικού
Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας

Οι αποχωρήσεις σε απόλυτους αριθμούς είναι κατά πολύ περισσότερες από ό,τι ισχύει στους αξιωματικούς, όπου σχεδόν παρατηρείται το σύνολο των αποχωρήσεων να είναι στο 25% αυτών του κατώτερου προσωπικού. Και σε αυτήν την κατηγορία του προσωπικού παρατηρείται πως ενώ η συχνότητα των αποχωρήσεων κινείται στα ίδια και χαμηλά επίπεδα για όλες τις αιτίες, οι αποχωρήσεις «με αίτηση» είναι κατά πολύ περισσότερες καθ'όλη την διάρκεια της περιόδου 2006-2016, αλλά ειδικότερα για την διετία 2010-2011, όπως φαίνεται και διαγραμματικά παρακάτω.

Διάγραμμα 5.6: Αποχωρήσεις κατώτερου προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. 2006-2016

Και από την παραπάνω παρατήρηση μπορούμε να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι το κατώτερο προσωπικό, όπως και οι αξιωματικοί, έδειξαν κάποια αντανάκλαστικά όσον αφορά στην εκδήλωση της κρίσης και μάλιστα αντέδρασαν παρόμοια, καταθέτοντας αίτηση αποχώρησης από το Σώμα.

5.3 Οικονομικά στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ

Σε αυτήν την ενότητα θα δούμε την εξέλιξη των οικονομικών στοιχείων της ΕΛ.ΑΣ, που αφορούν την χρηματοδότηση της λειτουργίας από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και όπου θα εξειδικευτούν και οι κατευθύνσεις των κονδυλίων, όπως οι αποδοχές και οι συντάξεις, οι καταναλωτικές δαπάνες, οι μεταβιβαστικές πληρωμές κ.α.

Στον παρακάτω πίνακα στην πρώτη σειρά, η οποία απεικονίζεται με έντονη μαύρη γραμματοσειρά, τα ποσά αφορούν στο σύνολο των κρατικών εσόδων της ΕΛ.ΑΣ.

Πίνακας 5.8. Εξέλιξη εξόδων ανά κατηγορία 2012 - 2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Ελληνική Αστυνομία	1.539.989.972,99	1.408.567.840,35	1.473.558.333,49	1.546.274.727,31	1.527.603.000,00
<i>Αποδοχές και συντάξεις</i>	1.245.587.232,78	1.129.362.577,07	1.186.524.798,04	1.244.880.833,31	1.231.571.000,00
<i>Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές</i>	114.581.792,41	124.959.212,69	116.581.494,40	116.582.436,00	117.152.000,00
<i>Καταναλωτικές και σύνθετες δαπάνες</i>	168.194.748,96	134.940.580,16	142.147.812,50	163.972.550,00	160.344.000,00
<i>Μεταβιβαστικές πληρωμές</i>	11.626.198,84	18.197.218,43	27.027.494,04	19.438.908,00	17.136.000,00

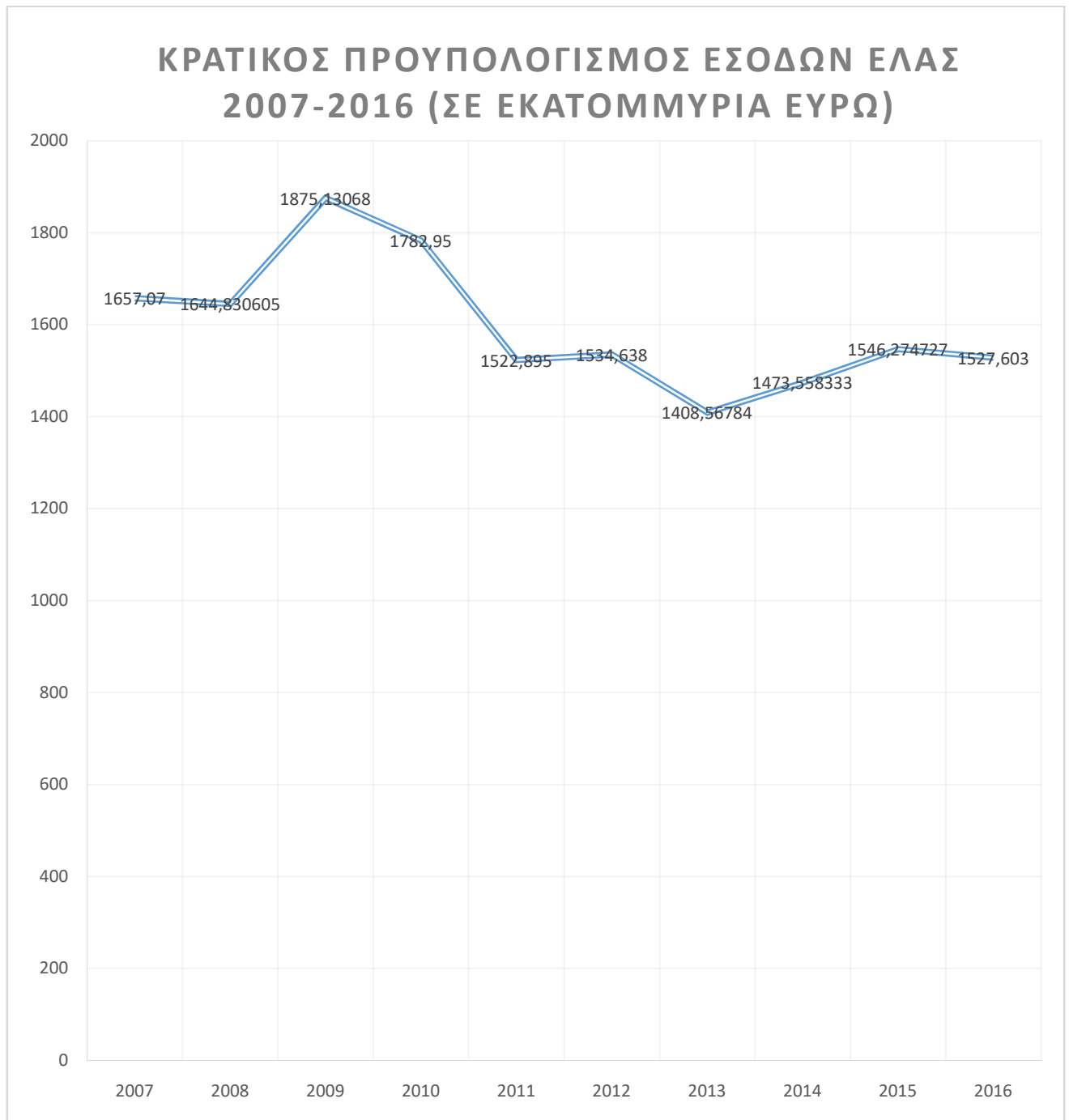
Πηγή: Δ/ση Οικονομικών
Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας

Πίνακας 5.9. Κρατικός Προϋπολογισμός 2007-2016 της ΕΛ.ΑΣ (σε εκατομμύρια €)

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.657,07	1.644,83	1.875,13	1.782,95	1.522,89	1.534,63	1.408,56	1.473,55	1.546,27	1.527,60

Παρατηρούμε ότι σε γενικές γραμμές, τα ετήσια έσοδα της ΕΛ.ΑΣ από το κράτος ανέρχονται σε 1,5 δις €, όπως και χαρακτηριστικά φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5.7: Κρατικός Προϋπολογισμός της ΕΛ.ΑΣ. 2007-2016

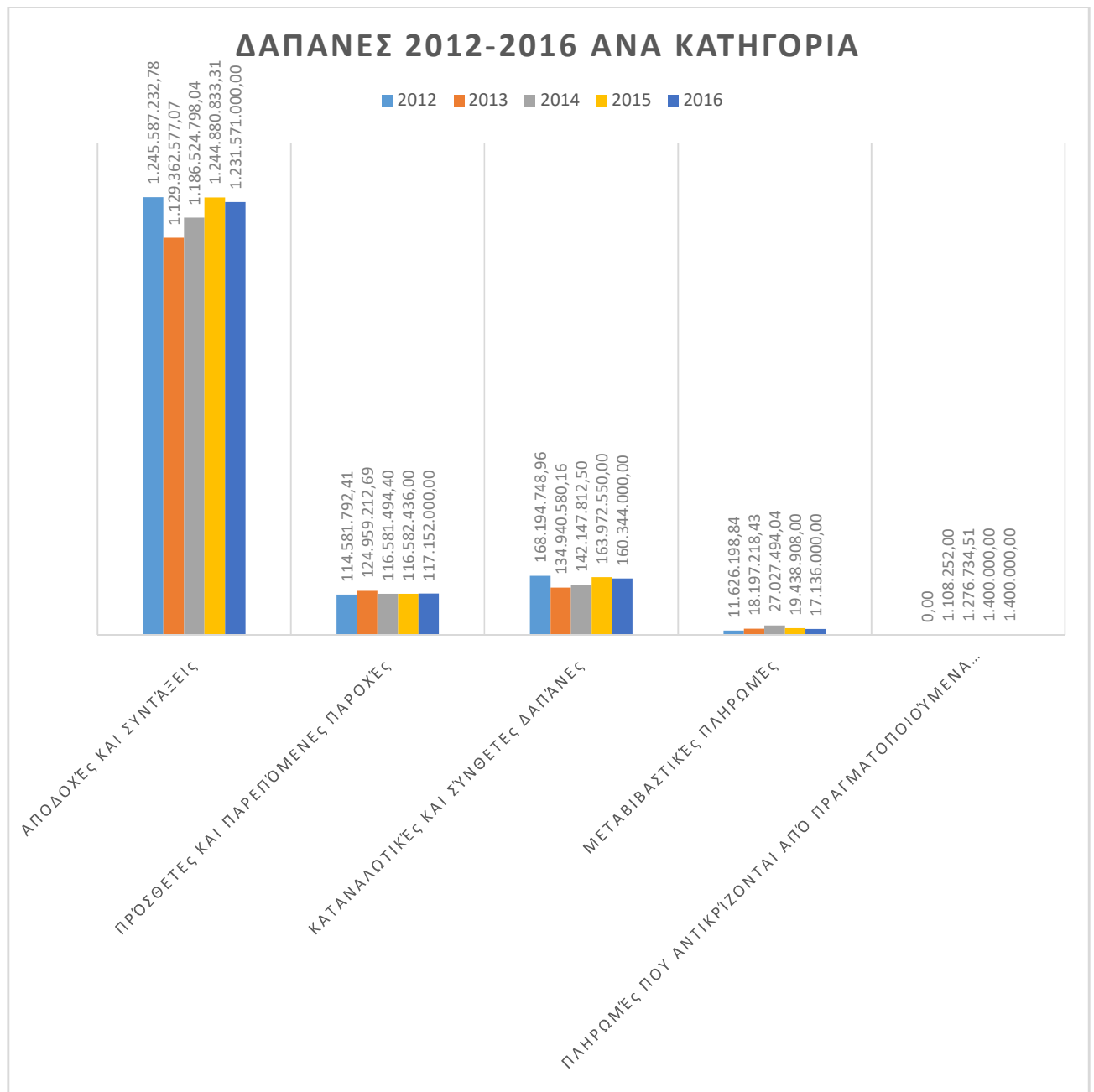

Πηγή: Δ/ση Οικονομικών
Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας

Παρατηρούμε ότι υπήρχε μία μικρή μείωση το 2013 των εσόδων της ΕΛ.ΑΣ., ενώ έπειτα για τα έτη 2014-2016 επανήλθε στα 1,5 δις €.

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε αναλυτικά ανά έτος τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την ΕΛ.ΑΣ ανά κατηγορία δαπάνης.

Διάγραμμα 5.8: Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για την ΕΛ.ΑΣ ανά κατηγορία δαπάνης

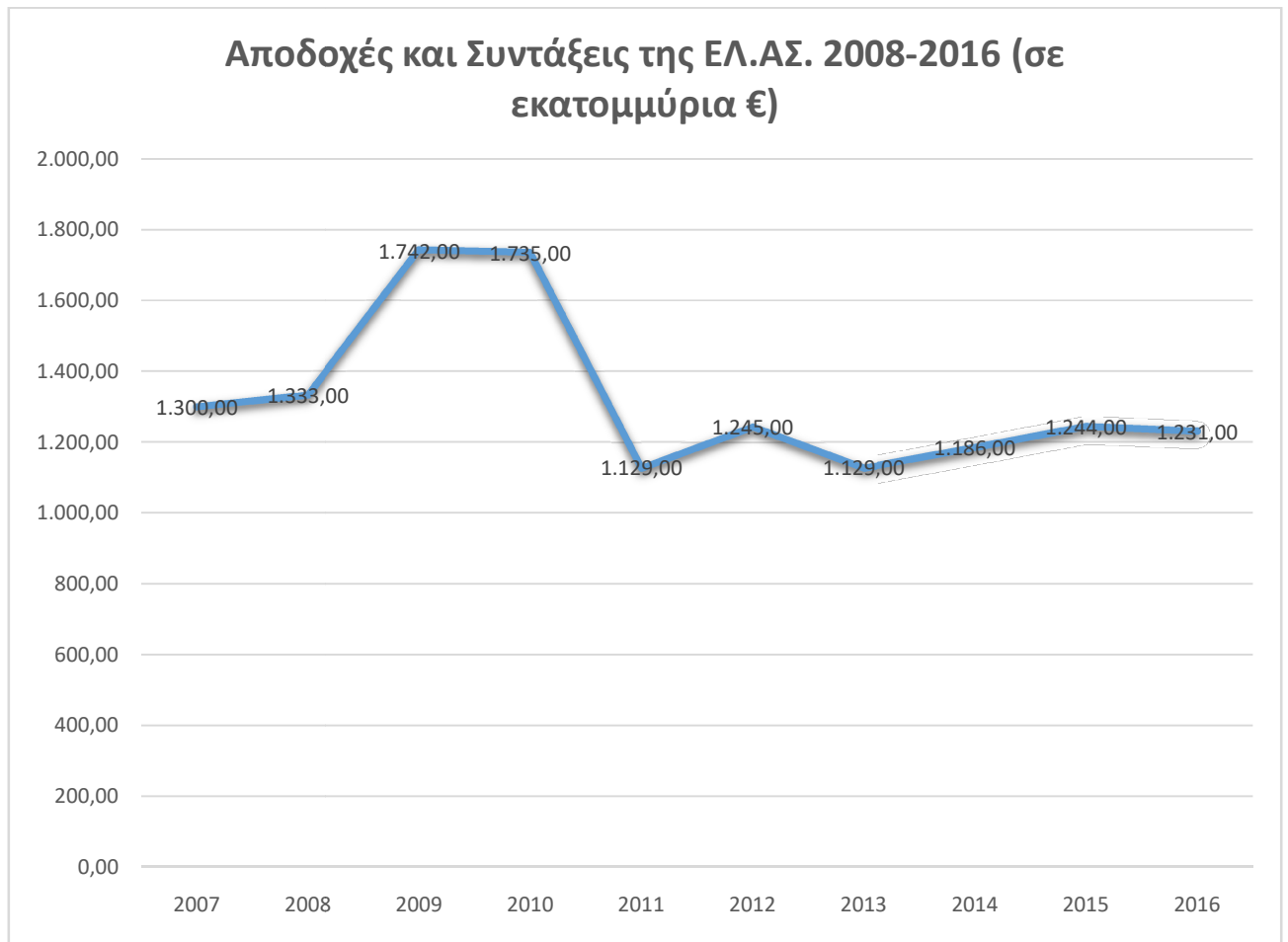
Φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των ετησίων δαπανών διαχρονικά προορίζεται για τις μισθολογικές απολαβές του προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ., καθώς και για τις συντάξεις του προσωπικού που αποχώρησε, όπως και για λοιπές και πρόσθετες παροχές προς το προσωπικό. Σχεδόν το 90% των εσόδων προορίζεται για τις απολαβές του προσωπικού και τις πρόσθετες παροχές αυτού, ενώ το υπόλοιπο 10% έχει να διαμοιραστεί ανάμεσα σε λειτουργικές και καταναλωτικές δαπάνες.

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την εξέλιξη των δαπανών για αμοιβές προσωπικού και συντάξεις για την περίοδο 2007-2016.

Πίνακας 5.10: Αποδοχές και Συντάξεις της ΕΛ.ΑΣ. 2007-2016

<i>ΕΛ.ΑΣ</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
<i>Αποδοχές και Συντάξεις</i>	1.300,00	1.333,00	1.742,00	1.735,00	1.129,00	1.245,00	1.129,00	1.186,00	1.244,00	1.231,00

Διάγραμμα 5.9: Αποδοχές και συντάξεις ΕΛ.ΑΣ. 2007-2016

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθούμε στην φοροδοτική συνεισφορά των δημοσίων υπαλλήλων στα έσοδα του κράτους.

Παρακάτω θα προσεγγιστεί το θέμα της Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ), ποσοτικοποιώντας την συμμετοχή των διαφόρων κοινωνικών ομάδων του ελληνικού πληθυσμού στα φορολογικά βάρη. Ειδικότερα, τα ποσοτικά δεδομένα που παρουσιάζονται παρακάτω σχετίζονται με τον αριθμό των φορολογικών δηλώσεων, τα δηλωθέντα εισοδήματα και τον αναλογούντα φόρο στις επιμέρους κοινωνικές ομάδες, όπως μισθωτοί, συνταξιούχοι, αγρότες, εισοδηματίες, ελεύθεροι επαγγελματίες, βιομήχανοι, κ.ά.

Πίνακας 5.11

ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΦΕΦΠ			
ΟΜΑΔΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΔΙΣ ΕΥΡΩ)	ΑΝΑΛΟΓΟΥΝ ΦΟΡΟΣ (ΔΙΣ ΕΥΡΩ)
1. ΜΙΣΘΩΤΟΙ	1.931.242	46,8	2,6
2. ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ	1.667.428	27,1	1,46
3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	674.770	8,9	0,47
4. ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ, ΕΜΠΟΡΟΙ Κ.Α.	695.019	8,6	1,22
5. ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ	328.707	4,6	1,42
6. ΑΓΡΟΤΕΣ	383.900	1,5	0,2
7. ΛΟΙΠΕΣ	-	0,5	0,03
ΣΥΝΟΛΟ (1+2+3+4+5+6+7)	5.681.066	98	7,4

Τα στοιχεία του πίνακα αποκαλύπτουν ότι οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι αποτελούν τα σημεία άντλησης των περισσότερων εσόδων για τον Κρατικό Προϋπολογισμό, τονίζοντας πως οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι δηλώνουν το 75,4% του συνολικού δηλωθέντος εισοδήματος ($73,9/98,0=75,4\%$) και συμβάλλουν κατά 54,9% στην καταβολή του ΦΕΦΠ ($4,06/7,40=54,9\%$), καταδεικνύοντας ότι οι συγκεκριμένες ομάδες αποτελούν τα υποζύγια της ελληνικής κοινωνίας. Μια άλλη παρατήρηση είναι ότι σε σύνολο 5.681.066 φορολογικών δηλώσεων, οι 3.598.670 δηλώσεις ή το 63,3% των συνολικών φορολογικών δηλώσεων αφορούν τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους. Αναμφίβολα οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι έχουν την μεγαλύτερη συμμετοχή στο φορτίο της άμεσης φορολογίας συγκριτικά με την οποιαδήποτε άλλη κοινωνική τάξη του πληθυσμού.

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο αριθμός των δωρεών προς την ΕΛ.ΑΣ. για την περίοδο 2012-2016, όπου φαίνεται μία έντονη πτώση στον αριθμό των δωρεών που έγιναν, όπως παρουσιάζει το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5.10: Δωρεές προς την ΕΛ.ΑΣ. 2012-2016

Πηγή: Δ/ση Οικονομικών
Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας

Συμπεράσματα

Η ΕΛ.ΑΣ. αποτελεί έναν από τους δύο θεσμούς του Ελληνικού Κράτους, τον οποίο εμπιστεύονται περισσότερο από κάθε άλλον οι Έλληνες με το υψηλότερο ποσοστό εμπιστοσύνης 69% (έναντι 77% κατά μέσο όρο στις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ) και ακολουθεί το δικαστικό σύστημα με 42% (έναντι 55%), το εκπαιδευτικό σύστημα με 44% (έναντι 67%) και το σύστημα υγείας με 31% (έναντι 70%), αντίθετα με την εμπιστοσύνη που δηλώνουν οι Έλληνες πολίτες προς την κυβέρνηση ως θεσμό με μόλις 13%. (έκθεση του ΟΟΣΑ η οποία αφορά την περίοδο του 2016«[Government at a Glance 2017](#)»).

Τα προβλήματα της καταστρατήγησης στο κατοχυρωμένο ωράριο αστυνομικού προσωπικού του Π.Δ. 394/2001, οι χιλιάδες οφειλόμενες ημερήσιες αναπαύσεις στο προσωπικό και η διάθεση σε υπηρεσία διπλών νυχτερινών ωραρίων, είναι μερικές μόνο από τις αρνητικές συνέπειες στην υπηρεσιακή ζωή των Αστυνομικών, που έχουν ως αποτέλεσμα και την καθημερινή καταπόνησή τους, την εργασιακή ανασφάλειά τους, την έκθεση σε κίνδυνο ζωής και σωματικής ακεραιότητας λόγω συνεχόμενης σωματικής και ψυχολογικής κούρασης. Ο Αστυνομικός θα πρέπει να έχει καλή ποιότητα ζωής, προκειμένου να μπορεί να ανταπεξέρχεται στις συνεχείς απαιτήσεις της σύγχρονης και δύσκολης πραγματικότητας.

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν και συζητήθηκαν στην παρούσα εργασία δείχνουν ότι η γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας έχει επηρεάσει το εσωτερικό της ΕΛ.ΑΣ., αλλά όχι την ποιότητα του παραγόμενου έργου της. Παρά το γεγονός ότι η επάνδρωση θέσεων για φύλαξη VIP προσώπων, που πολύ πιθανό να μην είναι αναγκαίες παραμένει αυξημένη, το ανθρώπινο δυναμικό καταβάλλει την απαραίτητη ενέργεια και προσπάθεια ώστε η αντιμετώπιση κάθε είδους εγκλήματος και είναι αποτελεσματική.

Η οικονομική κρίση έπληξε τις οικονομικές απολαβές όλου του προσωπικού, αλλά και τον αριθμό της δύναμης των αστυνομικών τμημάτων, αφού έχουν μειωθεί οι νέες προσλήψεις προσωπικού και έχουν αυξηθεί οι αιτήσεις αποχώρησης είτε οικειοθελούς, είτε λόγω συνταξιοδότησης.

Βιβλιογραφία

Crouch, C., Finegold, D. & Sako, M. (1999) "Are skills the answer? The political economy of skill creation in advanced industrialized countries", Oxford University Press.

Habermas, J. (1976) "Legitimation Crisis", London: Heinemann

Koustelios, A., Bagiatis, K., (1997) "The employee satisfaction inventory: Development of a scale to measure satisfaction of Greek employees", Educational and Psychological Measurement, 57 (3), 469-476.

Lianos, T., Sarris, A.H. & L.T. Katseli (1996) "Illegal immigration and local labour markets: the case of Northern Greece", International Migration, 34, pp.449-484.

Manolopoulos, D. (2008) "An evaluation of employee motivation in the extended public sector in Greece", Employee Relations, 30(1), 63-85

Δεδουσόπουλος, Α. (2004) "Η κρίση στην αγορά εργασίας: Θεωρίες της ανεργίας", Τόμος Πρώτος, Τυπωθήτω, Αθήνα.

Ζέρβας Χ. (2002) "Αναλυτής Πιστωτικών Κινδύνων Τράπεζας Πειραιώς- Διαχείριση Πιστωτικών Κινδύνων Καταναλωτικών Δανείων, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών", 93-97.

Ζοπουνίδης Κ. (2009) "Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου", Αθήνα.

Καραμούζης Ν. (2011) "Από τη Διεθνή Κρίση, στην Κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδος", Αθήνα.

Κασσίμης, Χ., Νιτσιάκος, Β., Ζακοπούλου, Ε. & Παπαδόπουλος, Α.Γ., (2002) "Οι επιπτώσεις της Εγκατάστασης και Απασχόλησης του Ξένου Εργατικού Δυναμικού στην Ελληνική Ύπαιθρο", Πανεπιστήμιο Πατρών – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Υπουργείο Γεωργίας.

Κατσανέβας, Θ. (1986) "Απασχόληση και Ανεργία στην Ελλάδα", ΟΑΕΔ, Αθήνα.

- Κατσούνη Χ.(2006) ΛΜεθοδολογία εμπειρικής έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες", Αθήνα.
- Κοντός Γ. (2007) "Λογιστική Τραπεζών και Εταιρειών Leasing", Αθήνα.
- Κουμπάρελης Α. (2000) "Στρατηγικές Ανάπτυξης Λιανικής Τραπεζικής, Επιστημονικό Μάρκετινγκ".
- Κουφάρης(2010) «Η Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και οι Χρηματοπιστωτικές Αγορές.
- Λεμονάκης Χ. (2009) "Πιστωτικός Κίνδυνος", Αθήνα.
- Λιαργκόβας Π. (2010) "Σύγχρονα Θέματα Ελληνικής και Διεθνούς Οικονομίας", Αθήνα.
- Μελάς Κ. (2008) "Οικονομική Κρίση και η σημασία της", Αθήνα.
- Μουρμούρας Ι. (2013) "Η διπλή κρίση δημόσιου χρέους – τραπεζών", Αθήνα.
- Νούλας Αθ. (2007) «Τραπεζική Διοικητική», Θεσσαλονίκη.
- Ξηρογιάννης Γ. (2006) "Οργάνωση και Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων", Αθήνα.
- Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χ. (2004) «Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον», Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Ρεπούσης Σ. (2006) "Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Διεθνής Τραπεζική", Αθήνα.
- Σαλιτιέλ Λ.«Η Ελλάδα στη δίνη της διεθνούς οικονομικής κρίσης: ευκαιρίες και προοπτικές», εφημερίδα Μακεδονία.
- Σαμπεθαί, Ι. (2000) "Η ελληνική αγορά εργασίας: χαρακτηριστικά, προβλήματα και πολιτικές", Οικονομικό Δελτίο, τεύχος 16.
- Σιώμκος Γ. (2002) «Συμπεριφορά Καταναλωτή και Στρατηγική Μάρκετινγκ», Αθήνα, εκδόσεις Σταμούλης.

Σόρρος Γ. (2008) «Η οικονομική κρίση του 2008 και η σημασία της», Αθήνα.

Σπαρτιώτης Δ. (2010) «Τα θεμελιώδη αίτια της κατάρρευσης των τραπεζών», Αθήνα.

Τσούμας Β. (2006) «Δάνειο και Χρησιδάνειο», Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.

Χιόνης Δ. (2009) «Η κρίση των στεγαστικών δανείων, η κρίση που πέρασε ή η κρίση που έρχεται;», Θράκη.

Χριστοδούλου Χ. 2012 «Διεθνής και Ευρωπαϊκή Οικονομία, Εξελίξεις και Προοπτικές», διαθέσιμο στο: <http://www.eurokerdos.com>